EURİPİDES

İPHİGENİA AULİS'TE

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN: ARİ ÇOKONA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

EURİPİDES
İPHİGENİA AULİS'TE

ÖZGÜN ADI
ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN
ARİ ÇOKONA

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2016
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
KORAY KARASULU

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

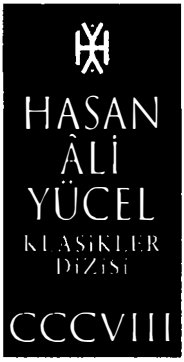
1. BASIM, HAZİRAN 2017, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-093-7 (CİLTLİ)
ISBN 978-605-295-094-4 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

EURİPİDES

İPHİGENİA AULİS'TE

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
ARİ ÇOKONA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Euripides'in Hayatı

Euripides MÖ 480'de, Perslerle Yunanlar arasındaki Salamis Deniz Savaşı'nın yapıldığı gün, Salamis Adası'nda doğdu. Aynı gün, o tarihte kariyerinin zirvesinde olan Aiskhylos savaşta ağır yaralanmış, on altı yaşındaki Sophokles savaş sonrasında yapılan kutlamalarda gençler korosunu yönetmiş, Paian marşını okumuştu. Plutarkhos'un *Ethika*'da (Moralia) aktardığı bu bilgi, kurgusal olmakla birlikte, üç büyük tragedya ozanını önemli bir tarihi olay etrafında birleştirir.

Euripides'in babası Mnesarkhos ya da Mnesarkhides bir küçük satıcıydı, annesi Kleito da pazarda sebze satardı. Ancak bu bilgiler, ozanın düşüncelerinden ve tiyatro sanatına getirdiği yeniliklerden rahatsız olarak soyunu önemsiz göstermek isteyen Aristophanes ve çağdaşı diğer komedya yazarları tarafından uydurulmuş olabilir. MÖ 3. yüzyıl tarihçisi Philokhoros, babasının toprak sahibi olduğunu, annesinin de soylu bir aileden geldiğini iddia eder. İyi bir eğitim almış olması da, ailesinin ona bu imkânı sağlayabilecek derecede zengin olmasıyla açıklanabilir.

Gençliğinde güreş ve boks karışımı bir dövüş sporu olan "pangration" ve güreşle ilgilendi, Panathenaia yarışmalarında bu branşlarda birinci oldu. Ancak erken yaşlarda spordan uzaklaştı ve resim sanatına gönül verdi. Tragedya yazarı olarak ünlendikten sonra bile, Megara'da resimlerinden övgüyle bahsedildiği söylenir. Daha sonra, Prodikos'tan hitabet, Anaksagoras'tan felsefe dersleri aldı, Protagoras ve Sokrates'le yakın dostluklar kurdu. Okumaya çok meraklıydı ve döneminin en zengin kitaplıklarından birine sahipti. Salamis'te iki girişi olan bir mağaraya sığınmaktan hoşlanır, deniz manzarasına karşı kitap okur, eserlerini yazardı. Genel kültürü bunca geniş olan Euripides, çağdaşları tarafından "sahnelerin filozofu" olarak tanındı. Tiyatroya pek ilgi duymayan Sokrates'in, arkadaşının eserleri sahnelendiğinde onları mutlaka izlediği söylenir.

Melito ve Khoirini adlı iki kadınla iki başarısız evlilik yaptı. Antik yazarlar, eserlerinde kadınları kötü göstermesini başarısız evlilikleriyle açıklamaya çalışırlar. İlk eşinden Mnesarkhides (tüccar), Mnesilokhos (aktör) ve Euripides (tragedya yazarı) adlı üç oğlu oldu. En küçükleri, adaşı Euripides, babasının erken ölümüyle sahnelenemeyen *Bakkhalar* ve *İphigenia Aulis'te* tragedyalarını sahneledi.

Komedi yazarlarının sert eleştirilerinden ve çağdaşlarının değerini anlayamamasından rahatsız olarak, hayatının sonlarına doğru, MÖ 408'de Atina'yı terk etti. Önce Thesalia'nın Magnesia şehrinde kaldı. Orada ona vergi muafiyeti tanındı, büyük sevgi ve saygı gösterildi. Daha sonra Makedonya Kralı Arkhelaos'un davetini kabul ederek Pella'ya gitti. Sanatın koruyucusu Arkhelaos, krallığının başkentinde tragedya yazarı Agathon, besteci Timotheos, ressam Zeukses gibi sanatçıları toplamıştı. Euripides burada *Arkhelaos, Temenides* ve *Bakkhalar* tragedyalarını yazdı. Tarihçiler, ilk kez Pella'da sahnelenen bu tragedyaları, Makedonya Krallığı'nda halkın Yunanca konuştuğunun kanıtı olarak gösterir.

Euripides, MÖ 406'da Amphipolis'te öldü ve Arethusa'da görkemli bir anıt mezara defnedildi. Bir söylentiye göre, şehir dışında gezintiye çıkan şairi, ava çıkmış kralın av köpekleri parçalamıştı. Kaynaklar, meslektaşını anmak üzere, Sophokles'in o yılki tiyatro temsillerine matem elbisesiyle çıktığını ve korosunu sahneye çelenk taktırmadan çıkardığını aktarır. Atinalılar daha sonra Dionysos tiyatrosunda ozanın bronz heykelini diktiler. Heykel ozanı asık suratlı, üzgün ve düşünceli gösteriyordu.

Eseri

Euripides, 81'inin adı bilinen toplam 92 eser yazdı. Biri "satyrikon drama" olmak üzere, bunlardan 19'u günümüze kadar geldi. MÖ 455'te *Peliades* ile ilk kez katıldığı Büyük Dionysia drama yarışmasında üçüncü oldu. İlk birinciliğini otuz dokuz yaşında, bugün adı bilinmeyen bir eserle 451'de kazandı. Yarışmalara bu kadar çok katılmasına karşın, biri 405'te ölümünden sonra olmak üzere sadece beş birincilik kazandı. Ancak yeniliklere açık olduğu için gençler tarafından çok seviliyordu. Yazıldıkları tarihlerde çağdaşlarının beğenisine pek hitap edemeyen eserlerinin değeri zamanla anlaşıldı. Aiskhylos'un ve Sophokles'in yedişer eseri günümüze kadar eksiksiz gelirken, Euripides'in iki büyük rakibinin toplamından daha fazla eseri bu şansa sahip oldu.

Klasik dönem eleştirmenleri üç büyük ozanın eserlerini değerlendirirken; Aiskhylos'un Pers savaşları döneminin cesur savaşçı ve dindar insanını, Sophokles'in de Perikles yönetimindeki Altın Çağ'ın her alanda aşırılıklardan kaçınan dengeli ve uyumlu Atinalısını anlattığında birleşirler. Euripides sophistlerin öğretisiyle yaygınlaşan kuşkucu ve bütün değerleri sorgulayan çağının bireyini anlatır. İlk iki ozanın oyunlarının kurgusu, kahramanların ilahi irade ve kader

gibi dış güçlerle çatışmalarına dayanır. Euripides'te ise trajik kurgu insanın iç dünyasında şekillenir. Çatışma bilinçle bilinçdışı, arzularla görev arasındadır.

Üç ozanın mitolojik geleneğe yaklaşımları da farklıdır. Aiskhylos tanrılara atıfta bulunan mitleri "kutsal gelenekler" olarak görür, onlarda ilahi bir derinlik olduğuna inanır. Sophokles yüzeysel sembollere bağnazca bağlılığa ve atalarının kültürel mirasına saygısızlığa kapılmadan mitlere dengeli yaklaşır, onlardan yararlı dersler çıkarır. Anaksagoras'ın öğrencisi ve Sokrates'in arkadaşı Euripides, diğerlerinden farklı olarak geleneği sorgular. Tanrıları kaba ve adalet duygusundan yoksun gösteren mitleri kabullenmekte zorlanır. Tanrıların kötü şeyler yapmadığını, iyiliği amaçlayan manevi güçler olduğunu söyler.

Euripides yazmaya başladığında, tragedya Aiskhylos ve Sophokles'in katkılarıyla gelişimini tamamlamıştı. Ancak büyük ozanların sonuncusu, özellikle son eserlerinde yoğun biçimde kullandığı bazı yenilikler getirdi. Konularını esinlendiği geleneksel mitosları özgürce değiştirdiği ve kahramanlarının karakterlerini çok karmaşık çizdiği için, izleyicileri seyredecekleri oyuna hazırlayan uzun ve ayrıntılı önsözler geliştirdi. Monolog şeklinde verilen önsözler *İon, Bakkhalar* ve *Hippolytos*'ta olduğu gibi bir tanrı tarafından okunduğunda, bazen tragedyanın gelişimi ve sonu hakkında ipuçları da veriyordu.

Karmaşık olay örgüsü ve kahramanlar arasındaki sert çatışmalar oyunu çıkmaza sürüklediğinde bunu çözmek için "deus ex machina" kullanımını getirdi. Mekanik bir aygıt yardımıyla sahneye yukarıdan bir tanrı karakterinin indirilmesi anlamına gelen bu yenilik beklenmedik çözümler üretebiliyordu ve kısa sürede diğer ozanlar tarafından da benimsendi. Ancak bazı çağdaşları ve özellikle komedi yazarları, "mekanik tanrı" kullanmasını Euripides'in kurgu yetersizliğine verdiler.

Euripides'in koral bölümleri diğer ozanlarda olduğu gibi tragedyanın konusuyla sıkı sıkıya bağlı değildir. Tragedyadan bağımsız birer şiir olarak da okunabilirler. Plutarkhos'a göre, Sicilya'da tutsak düşen Atinalı askerler onun şiirlerini okuyarak katı Syrakusalıları yumuşatıp su ve yemek vermelerini sağlamıştı (*Paralel Hayatlar, Nikias,* 29). Oyunlarında kurgu ön plandayken –*Troyalı Kadınlar* ve *Bakkhalar* gibi kurgunun önemli yer kapladığı bazı eserleri dışında– koronun işlevi yüzeyseldir. Etik ve felsefi mesajlar vermekten hoşlanır. Kahramanlarının ruhsal durumlarını, endişelerini ve tutkularını sergiler. Tragedyalarında birey ilk kez toplumun önüne geçer.

Euripides hayatının hiçbir döneminde aktif siyaset yapmadığı halde, oyunlarında siyasi düşüncelerini sergilemekten hoşlanır. Döneminin sorunlarına vatandaş mantığıyla değil daha çok felsefeci mantığıyla yaklaşır. Toplumu felakete sürükleyen demagoglara olduğu kadar kibirli oligarşi mensuplarına da karşıdır. Siyasi hayatta sağduyunun ve düzenin hayranıdır. Kentleri orta sınıfların ve özellikle kendi elleriyle toprağı işleyenlerin ayakta tuttuğuna inanır.

Aristoteles, *Poetika*'da Euripides'i ozanların en trajiği olarak nitelemesine karşın yapıtlarını pek başarılı bulmaz. Eserinde, Sophokles'in tragedya karakterleri hakkındaki bir değerlendirmesini aktararak ozanı eleştirir: *"Sophokles karakterleri olmaları gerektiği gibi gösterirken, Euripides onları oldukları gibi gösterir."* Euripides belki de bu yüzden, çağdaş tiyatroya en yakın eserler veren klasik ozan ya da modern ozanların ilki olarak nitelenmektedir.

Euripides'in günümüze kadar gelen eserleri alfabetik sıraya göre şöyledir:

Alkestis (Günümüze ulaşan en eski tarihli oyunu)

Andromakhe

Bakkhalar (Ölümünden sonra oğlu Euripides tarafından sahnelenip birincilik ödülünü aldı.)

Elektra
Fenikeli Kadınlar
Hekabe
Helene
Herakles
Heraklesoğulları
Hippolytos (Birincilik ödülü)
İon
İphigenia Aulis'te (Ölümünden sonra oğlu Euripides tarafından sahnelenip birincilik ödülünü aldı.)
İphigenia Tauris'te
Kyklops (Antikiteden günümüze kadar eksiksiz gelen tek satyrikon dramadır.)
Medea
Orestes
Rhesos (Euripides'in eseri olduğuna dair kuşkular vardır.)
Troyalı Kadınlar
Yakarıcılar

İphigenia Aulis'te

Euripides *İphigenia Aulis'te* tragedyasını hayatının son 18 ayını geçirdiği Makedonya'da yazdı. Kendisi de tragedya yazarı olan adaşı oğlu, eseri 405 yılında sahneleyerek babasına yarışmalardaki beşinci birinciliğini kazandırdı.

Tragedyanın 49-114. dizeleri, ozanın diğer eserlerine yazdığı "prologos"lar gibi monolog şeklinde verilmiştir. 1-48 ve 115-163. dizelerde prologos farklı vezinle yazılmış olup, daha lirik ve diyalog şeklindedir. Dönemin estetik tercihlerine uygun olan bu bölümleri, Euripides'in oyun başlarındaki uzun monologlarından sıkılan seyircilerin beğenisine hitap etmek üzere oğlunun yazdığına inanılıyor. Araştırmacılara

göre, 1568'den sonraki dizeler de aynı şekilde sonradan eklenmiştir.

Ozan bu eserinde Troya efsanesinden hareketle, insanın tanrılara ve vatanına karşı etik görevlerini ve bir ülkü uğruna kendini feda etmesini konu eder. Prens Paris güzel Helene'yi kaçırarak bütün Hellenlere hakaret etmiştir. Onu cezalandırmak üzere Agamemnon komutasında Aulis Limanı'nda toplanan donanma rüzgâr esmediğinden denize açılamaz. Kâhinlere neler yapılması gerektiği sorulur, ama yanıt herkesi üzer. Kutsal ceylanının öldürülmesine kızan Artemis'in gönlünü alıp rüzgâr estirmesini sağlamak için başkomutanın kızı İphigenia'nın tanrıçaya kurban edilmesi gerekir. Agamemnon karısına kızlarını Akhilleus'la evlendireceğini söyleyerek kandırır ve İphigenia'yı Aulis'e getirtir.

Görevini eksiksiz yapabilmek ya da siyasi erkini yitirmemek için kızından vazgeçen babanın endişeleri, çocuğunun ölüme götürülmesine isyan eden Klytaimnestra'nın üzüntü ve hiddeti, adı sahtekârlığa karıştırılan genç Akhilleus'un akıl karışıklığı ve bir yandan korkarken diğer yandan ülkesi uğruna feda edilmeyi göze alan genç bakirenin ulvi değerlere bağlılığı büyük bir ustalıkla verilir.

Euripides bu son eserinde, bitmek bilmeyen kardeş kavgalarıyla yıpranan halkına birlik beraberlik çağrısında bulunur. Yaşlı ozan çağdaşlarına atalarının örneğini izlemelerini önerir. Önceki nesiller ülkelerini işgal etmeye gelen barbarlara onurlu bir şekilde karşı koyarken, çağdaşları birbirlerine zarar verebilmek için onların yardımını dilenmektedir. Euripides bu tragedyasıyla bayraktarlığını hatip İsokrates'in yaptığı Hellen Birliği ülküsünü savunur. Makedonya Kralı II. Philippos ile oğlu Büyük İskender bir yüzyıl sonra bu düşünceyi hayata geçirmişlerdir.

Çeviride oyunun aslı (Gilbert Murray edisyonu, Oxford, 1913) kullanıldı. Yapılan çeviri, çağdaş Yunanca Theodoros Mavropoulos (Zitros Yayınları, 2006), K. H. Miris (Kaktos

Yayınları, 1992), İoannis Frangias (Feksi Yayınları, 1911) ve İngilizce E. P. Coleridge (1891), George Theodoridis (2007), Edward Einhorn (2013) çevirileriyle karşılaştırıldı. Açıklayıcı bilgiler okuyucunun dikkatini dağıtmamak için sonnotlar halinde verildi.

İPHİGENİA AULİS'TE

Kişiler

AGAMEMNON	Hellen ordusunun başkomutanı.
YAŞLI ADAM	Agamemnon'un hizmetçisi.
KORO	Khalkisli kadınlar.
MENELAOS	Agamemnon'un kardeşi, Helene'nin kocası.
1. HABERCİ	
KLYTAİMNESTRA	Agamemnon'un karısı.
İPHİGENİA	Agamemnon'un kızı.
AKHİLLEUS	Peleus ile tanrıça Thetis'in oğlu.
2. HABERCİ	

Prologos (1–163)[1]

(Aulis'teki Hellen ordugâhında Agamemnon'un çadırının önü. Çadırın anakapısından başkomutan ile ailesi girip çıkarken, hizmetçiler yan kapıyı kullanır. Anakapının önünde yaşlı bir hizmetçi durmaktadır. Agamemnon çadırdan çıkar.)

AGAMEMNON[2]
İhtiyar, çadırın eşiğine gel.
YAŞLI ADAM
Geliyorum. Yeni bir şey mi düşündün kralım?
AGAMEMNON
Acele etsene!
YAŞLI ADAM
Etmez miyim? Yaşlılığım yüzünden uyku
tutmuyor ve keskin gözlerim her şeye meraklı!
AGAMEMNON
Şu gökyüzündeki yıldızın adı neydi?
YAŞLI ADAM
Adı Sirius[3] ve yedi yıldızlı Ülker'in[4] yanında,
gökyüzünün ortasında ışıldıyor.
AGAMEMNON
Ne denizin, ne de
kuşların sesi duyuluyor.
Euripos'ta[5] rüzgârların sessizliği hâkim.

YAŞLI ADAM

Agamemnon, kralım!
Çadırının önünde ne dolanıp durursun?
Aulis'te ortalık sakin, surdaki nöbetçiler de
yerlerinden kımıldamıyor. İçeriye geçelim!

AGAMEMNON

Sana imreniyorum ihtiyar.
Tehlikelerden uzak dikkatleri çekmeden yaşayan,
kimsenin tanımadığı insanlara imrenirim.
En az imrendiklerim ise makam sahipleri!

YAŞLI ADAM

Ama hayatın güzelliklerini onlar tadar!

AGAMEMNON

Yanıltıcı bir güzellik!
Makamlar güzeldir ama
üstüne yığıldılar mı
seni boğarlar. Bazen
saygı göstermediğin tanrılar
hayatını altüst eder, bazen de
insanların vefasızlığı seni yıkar.

YAŞLI ADAM

Böyle konuşmak krallara yakışmaz.
Atreus sadece güzelliklere doyman için
babalık etmedi sana Agamemnon.
Üzülmek de, sevinmek de var
alınyazında. Ölümlü doğdun,
istesen de, istemesen de,
öyle buyurmuş tanrılar.
Kandili yakıp, hâlâ elinde
tuttuğun şu mektubu yazdın.
Yazdıklarını silip değiştirdin,
mektubu mühürledin, sonra da
gözlerinden sıcak yaşlar akıtarak
mührü söküp attın.[6]

Çıldırmış bir insanın
ifadesi var yüzünde.
Kralım, nedir seni bu kadar
üzen, anlat da bilelim.
Sadık ve iyi bir hizmetçine
açılacaksın. Vakti zamanında,
eşinin çeyiziyle birlikte
göndermişti beni sana Tyndareos.[7]

AGAMEMNON

Thestios'un kızı Leda üç kız doğurmuş:
Phoibe, karım Klytaimnestra ve Helene.
Üçüncüsüne Hellas'ın en büyük
ailelerinden gençler talip oldu.
Onunla evlenmezlerse birbirlerini
öldürmekle tehdit etmeye başladılar.
Tyndareos zor durumda kaldı,
kızı verip vermeyeceğine ve durumu
nasıl idare edeceğine karar veremedi.
Sonunda bütün talipleri bir araya getirip
birbirlerinin elini sıkmalarını, kurban sunup
kutsal ateşin önünde yemin etmelerini istedi.
Talipler, Tyndareos'un kızı kime varırsa
kocasını dost bilmeye, kaçırılır ya da
kocası yatağından kovulursa da
ister Hellen olsun ister barbar, bunu yapana
saldırarak ülkesini yakıp yıkmaya yemin ettiler.
Yaşlı adam talipleri böyle kurnazca
yemine bağlayınca kızını serbest bıraktı
ve Aphrodite'nin tatlı nefesi gönlünü taliplerden
hangisine yöneltirse onu seçmesini söyledi.
O da –seçmez olaydı– gitti Menelaos'u[8] seçti.
Ardından, Argosluların mitlerine göre,
tanrıçaların kavgasının hakemi[9] Phrygia'dan
Sparta'ya geldi. Gösterişli giysileriyle,

altın takılarıyla, barbar şatafatıyla ışıldıyordu.
O Helene'yi, Helene de onu arzuladı ve Menelaos'un
yolculuğa çıkmasını fırsat bilerek genç kadını kaçırıp
İda'nın sığır ağıllarına götürdü.[10] Aldatılmış koca
çılgın gibi bütün Hellas'ı dolaşarak taliplere
Tyndareos'a verdikleri eski yeminlerini hatırlattı.
Sonunda Hellenler savaşmaya razı oldular,
silahlarını kuşanarak, kalkanlarla,
gemilerle, atlarla ve savaş arabalarıyla
Aulis'in şu dar limanında toplandılar.
Ağabeyi olan beni de Menelaos'un hatırına
başkomutan seçtiler. Bu sorumluluğu
keşke benim yerime başkası üstlenseydi.
Ordu toplanıp düzene girdiği halde, yelken açmaya
uygun rüzgâr esmediğinden Aulis'te mahsur kaldık.
Tam seferden vazgeçmek üzereyken,
kâhin Kalkhas işaretleri okuyup gemilerimizin
Phrygialıların ülkesini yıkmaya gidebilmesi için,
kızım İphigenia'yı Artemis'e kurban etmemizi
ve öyle yapmazsak yola çıkamayacağımızı söyledi.
Bunu duyar duymaz, kızımı öldürmeye
kıyamadım ve tellal Talthybios'a
orduyu dağıttığımızı ilan etmesini emrettim.
Ama kardeşim bir sürü gerekçe öne sürerek
beni bu dehşet verici öneriyi kabule zorladı.
Karıma kızımızı Akhilleus'la evlendirmek
üzere buraya göndermesini yazdım.
Damadı öve öve bitiremedim ve gelin
Phtia'ya[11] varmadan, sefere çıkmak üzere
Akhalarla yelken açamayacağımızı ekledim.
Karımı ancak böyle, kızıma düzmece
bir düğün vaat ederek kandırabildim.
Akhalar içinde gerçeği bilen sadece
Kalkhas, Menelaos, Odysseus ve ben varız.

Şimdi mektubu yazdığıma pişman oldum
ve düzeltmek istiyorum. Soluk ay ışığı altında
yazıp yazıp düzelttiğim mektup budur ihtiyar.
Haydi, alıp hemen Argos'a götür!
Mühürle korunan içeriğini de
sana okuyacağım, çünkü evime
ve karıma sadık olduğunu biliyorum.
"Leda'nın kızı, bir önceki mektubumla
senden yapmanı istediğim..."

YAŞLI ADAM

Oku ve anlat. Mektupta yazılanları gerekirse
oldukları gibi sözlerimle de aktarabileyim.

AGAMEMNON

"... kızını Euripos'un
kanada benzer koyuna,
dalgasız Aulis Limanı'na gönderme,
evladımızın düğününü
başka bir zaman yaparız."

YAŞLI ADAM

Akhilleus düğünün iptal edildiğini
öğrenince sana ve karına kızarak
esip gürlemeyecek mi? Beni asıl
bu korkutuyor! Ne dersin?

AGAMEMNON

Bu işe karışan sadece adı,
kendisi değil. Ne düğünden,
ne de gizli emellerimizden haberi var,
ne de kızımı koynuna ve yatağına
eş olarak vermeyi vaat ettiğimden.

YAŞLI ADAM

Büyük bir düşüncesizlik bu yaptığın Kral Agamemnon!
Kızını tanrıçanın oğluna gelin vereceğini söyleyerek
Akhalar uğruna kurban etmeye getiriyorsun.

AGAMEMNON

Tanrım, aklımı yitirmiş olmalıyım,
battıkça batıyorum! Kalk, ayakların
savaş gemilerinin kürekleri gibi
hızlı olsun, yavaşlatmasın seni yaşlılığın.

YAŞLI ADAM

Hemen gidiyorum kralım.

AGAMEMNON

Oyalanma koruluklardaki çeşmelerin başında,
teslim etme kendini sakın tatlı uykuya.

YAŞLI ADAM

Beni haksız yere suçlama!

AGAMEMNON

Gözlerini dört aç, dalgınlığına
gelmesin! Dörtyollardan geçerken
kızımı Akhaların gemilerine götüren
tekerleri hızlı arabaya rastlarsan
yanından geçip gitmesine izin verme.

YAŞLI ADAM

Dediğin gibi yapacağım.

AGAMEMNON

Yolda kafileyle karşılaşırsan eğer
onu hemen geriye çevir,
dizginlere asılarak, arabayı
Kyklopsların sunaklarına[12] doğru sür.

YAŞLI ADAM

Ben söylemesine söylerim,
ama karınla kızın bana inanır mı?

AGAMEMNON

Taşıdığın mektubun mührüne
dikkat et düşmesin. Şimdi git artık.
Parlak Şafak'la ateş arabalı Helios
günü ağarttılar. Dertlerime ortak ol!
Hiçbir ölümlü sonuna kadar
şanslı ve mutlu kalamadı,

çünkü şimdiye kadar kimse
üzüntüsüz gelmedi dünyaya.
(Yaşlı adam sahneden çıkarken Agamemnon çadırına girer. Sahneye Khalkisli kadınlardan oluşan koro girer.)

Parodos[13] (164–302)

KORO

Denize yakın akan **Strophe**
meşhur Arethousa pınarını
sularıyla besleyen memleketim
Khalkis'i arkamda bırakıp,
Euripos'un daracık boğazından
geçerek, deniz kıyısındaki
Aulis'in kumsalına geldim.
Kızıl saçlı Menelaos ile
ağabeyi şanlı Agamemnon'un,
Troya'yı ele geçirmek
ve Helene'yi geri getirmek üzere
topladıkları Hellen ordusunu,
Hellen yarı tanrıların donattığı
bin gemiyi görmeye geldim.
Genç kadını, berrak bir pınarın
önünde, Hera ve Athena ile
güzellik yarışına giren
Aphrodite'nin armağanı
olarak, sazlarla kaplı
Eurotas Nehri'nden[14]
kaçırmıştı sığırtmaç Paris.

Silahlarını donanmış Danaosları,[15] **Antistrophe**
kalkanları, çadırları

ve at sürülerini görmek üzere,
yanaklarım gençler gibi
utançtan kızararak,
kurban törenlerinin yapıldığı
Artemis'in korusunu gizlice
ve aceleyle geçtim.
Yan yana oturan iki Aias'ı,
Oileus'un oğluyla[16]
Salamis'in kıvancı Telamon'un
oğlunu[17] gördüm. Poseidon'un
torunu Palamedes[18] ile Protesilaos[19]
karmaşık pessos[20] oyununun
heyecanına kapılmışlardı.
Diomedes[21] disk atmanın
keyfini çıkarıyordu, yanında
herkesin yiğitliğine hayran olduğu
Ares'in yamağı Meriones,[22]
ada dağlısı Odysseus ve Akhaların
en yakışıklısı Nireus[23] vardı.

Epodos

Thetis'in oğlu ve
Kheiron'un öğrencisi,
rüzgâr gibi koşan
tez ayaklı Akhilleus'un,
sahildeki çakıllar üzerinde
tam teçhizatla,
galip gelmeyi amaçlayarak
dört atlı bir arabayla
yayan yarıştığını gördüm.
Arabanın sürücüsü
Pheretas'ın torunu
Eumelos bağırıyor,
altın koşumlu güzel
taylarını kamçılıyordu.

Ortadakiler al don üzerine
ak tüylü, dönüşlerde
arabanın yönünü
değiştiren dıştakiler de
gövdeleri sarı kızıl,
paçaları alacaydı.
Peleus'un oğlu
tam teçhizatla
bunlarla yarışıyordu,
arabanın gövdesi ve dingiliyle
aynı hizada kalarak.

Sonra gemi kalabalığına **Strophe II**
ve sözle anlatılmaz
görüntüye bakakaldım.
Kadınsı gözlerim güzel manzaraya doydu.
Donanmanın sağ kanadını
elli hızlı gemiyle Phtialı
Myrmidon savaşçılar tutuyordu.
Gemilerin pruvalarında,
Akhilleus'un ordusunun
sembolü olan Nereus kızlarının[24]
altın bezeli suretleri asılıydı.

Argos'tan aynı sayıda gemi **Antistrophe II**
yanlarında demirlemişti.
Başlarında, dedesi Talaos'un
yetiştirdiği Mekisteus'un oğlu[25] ile
Kapaneus'un[26] oğlu Sthenelos vardı.
Attika'dan gelen altmış gemi
Theseus'un oğlunun[27]
komutasındaydı. Amblemleri,
denizcilere uğur getirdiğine
inanılan, kanatlı atların çektiği
bir arabayı süren Athena'ydı.

Strophe III

Boiotialıların elli gemisini
gördüm, her birinin pruvasını
elinde altın bir yılan tutan
Kadmos'un[28] sureti
süslüyordu ve komutanları
topraktan doğan Leitos'tu.[29]
Oileas'ın oğlu[30] da
namlı Thronias kentinden
yola çıkarak Phokis
ve Lokris'i temsilen
aynı sayıda geminin
başındaydı.

Antistrophe III

Atreus'un oğlu, Kyklopsların kenti
Mykenai'den,[31] yüz gemiyi donatacak
kalabalık bir ordu toplamıştı.
Eş komutanı ve can dostu
Adrastos'la birlikte, evinden kaçarak
bir barbarla evlenen kadın için
Hellas'ın intikamını almaya gidiyorlardı.
Pylos'tan Gerenios Nestor'un[32]
gemilerini de gördüm. Komşuları
Alpheios'un[33] boğa yüzlü sureti
filonun işareti olarak
pruvalarına resmedilmişti.

Epodos

Aineianların[34] on iki gemisine
Kral Gouneus'un komuta ediyordu.
Kralları Eurytos'un
emri altında, herkesin Epeialı
adıyla tanıdığı Elis'in
soyluları vardı yanlarında.
Gemicileri yanaştırmayan
Ekhinad Adaları'nı

geride bırakarak gelen
Taphos'un[35] kralı
Phyleus'un oğlu Meges[36] de,
ak kürekli bir filonun başındaydı.
Salamis'te doğup büyüyen Aias,
donanmanın sol kanadının
en sağına dizmişti yan yana
on iki süratli gemisini.
Dünyaya nam salmış
böyle gemiciler görüp duydum.
Barbarlar savaşırsa
bu donanmayla, vatanlarına
kavuşamaz bir daha.
Öyle gemiler gördüm,
evime dönünce de
toplanan ordu hakkında
öyle şeyler duydum ki
hiç aklımdan çıkmayacaklar!

I. Epeisodion (303–542)

(*Şehir dışına açılan kapıdan yaşlı adamla Menelaos sahneye girerler. Menelaos'un elinde ağabeyinin mektubu vardır.*)

YAŞLI ADAM
Menelaos, haddin olmayan korkunç bir şeye
cüret ediyorsun.

MENELAOS
Git buradan! Sen efendine çok sadıksın.

YAŞLI ADAM
Bu hakaretinle aslında bana iltifat ediyorsun.

MENELAOS
Yapmaman gereken şeyler yaparsan ağlarsın!

YAŞLI ADAM
Taşıdığım mektubu açmamalıydın!
MENELAOS
Sen de Hellenlere zarar verecek haberler taşımamalıydın.
YAŞLI ADAM
Bunu bana değil başkasına söylemelisin. Mektubu ver!
MENELAOS YAŞLI ADAM
Vermiyorum. Ben de buradan ayrılmıyorum.
MENELAOS
Değneğimle kafanı kırarım.
YAŞLI ADAM
Efendim uğruna ölmek onurdur benim için.
MENELAOS
Çekil önümden. Köle olmana rağmen çok konuşuyorsun.
YAŞLI ADAM
(*Bağırarak.*)
Efendimiz Agamemnon! Bize kötülük ediyorlar.
Mektubunu zorla elimden aldı
ve hakka hukuka kulaklarını tıkıyor.
(*Agamemnon çadırından çıkar.*)
AGAMEMNON
Hey, neler oluyor? Kapımın önünde küfreden kim?
MENELAOS
Doğruyu söyleyen o değil, benim.
AGAMEMNON
Menelaos, bu adamla neden kavga edip onu çekiştirirsin?
MENELAOS
Gözlerini bana çevir de öyle yanıt vereyim.
AGAMEMNON
Atreus'un oğlu olan ben gözlerinin içine bakmaya mı korkacağım?
MENELAOS
Felaketler müjdeleyen bu mektubu görüyor musun?
AGAMEMNON
Görüyorum ve hemen geri vermeni istiyorum.

MENELAOS
Neler yazdığını Danaoslara anlatmadan geri vermem.
AGAMEMNON
Demek ki mührünü söküp bilmemen gereken şeyler
öğrenmişsin.
MENELAOS
Gizlice yaptığın kötülüklerin açığa çıkması üzdü mü seni?
AGAMEMNON
Adamımın yolunu nasıl kesersin? Sende hiç utanma
yok mu?
MENELAOS
Kızının Argos'tan ordugâha gelmesini bekliyordum.
AGAMEMNON
Peki köleme neden pusu kurdun, ayıp değil mi?
MENELAOS
Ne istersem onu yaparım, senin kölen değilim!
AGAMEMNON
Ama bu korkunç bir şey! Evimi nasıl yöneteceğime
karışamazsın.
MENELAOS
Yengeç gibi kıvırıyorsun! Düşündüğün başka, konuştuğun
başka, yaptığın bambaşka!
AGAMEMNON
Kötü şeyleri süsleyerek anlatıyorsun. Tatlı dilden korkmalı!
MENELAOS
Tutarsız düşünceler de dostlara zarar verip
akıllarını karıştırır. Şimdi seni sorgulayacağım, sakın
hiddetlenip yalan söyleme, ben de fazla uzatmayayım.
Troya seferine hazırlanırken Danaosların başına
geçebilmek için –istemiyor göründüğün halde
geçmeye can atıyordun– elini alçakgönüllülükle
herkese uzatıyor, herkese kapını açıyordun.
Bunu istemeseler bile geleni geçeni sırayla selamlıyor,
makamı nazik davranışlarınla satın almayı arzuluyordun.

Ama başa geçince huyların değişti, artık eski dostlarına
dostça davranmaz oldun, ortalıkta görünmüyorsun,
yanına zor yaklaşılıyor. Adamın iyisi yüksek makamlara
gelince huylarını değiştirmemeli, dostlarına sadık kalıp
elinden geldiğince olanaklarını onlarla paylaşmalıdır.
Bu söylediklerim ilk yanlışına yaptığım ilk eleştiridir.
Daha sonra, Hellen donanmasıyla Aulis'e geldiğimizde,
tanrılar yelken açmaya uygun rüzgâr estirmeyince
bir hiç olduğun ortaya çıktı. Danaoslar Aulis'te zamanlarını
boşa harcamaktansa donanmayı dağıtmak, memleketlerine
geri dönmek istediler. Bin gemiyle Priamos'un ülkesine
saldırıp
ovalarını silahlarla kaplayamayacağını görünce nasıl da
mutsuzdu
yüzün, nasıl da karışmıştı aklın! Başkomutanlığı yitirip
şan ve şöhretten mahrum kalmamak için gelip: "Şimdi
ne yapmalıyım, nasıl bir çare bulmalıyım?" diye sordun.
Kalkhas Danaosların yelken açabilmesi için kızını
Artemis'e
kurban etmen gerektiğini söyleyince hoşuna gitti ve hemen
çocuğu feda etmeye razı oldun. Sonra da, –inkâr etme–
zorlama olmadan, kendi iradenle karına yazarak güya
Akhilleus'la evlendirmek üzere kızı göndermesini söyledin.
Şimdi fikrini değiştirdin ve kızımın katili olmam
diyerek mektubu değiştirmek istiyorsun. Ne güzel!
Gökyüzü söylediklerinin şahididir. Daha önce de
sayısız kişinin başına geldi. İktidardayken güçlerini
yitirmemek için büyük çaba harcadılar, ama sonra
ya halkın yanlış kararıyla ya da kenti yönetmekten
aciz olduklarından hak ederek, onursuzca iktidardan
uzaklaştırıldılar. Ben en çok zavallı Hellas için üzülürüm,
güzel şeyler yapmaya çalışırken sen ve kızın yüzünden
değersiz barbarların gözünde gülünç duruma düşecek.
Ülkemi ya da ordusunu yönetmeye kimse sadece cesareti

yüzünden seçilmemeli. Komutan sağduyulu olmalıdır
ve bir ülkeyi ancak sağduyulu hareket edenler yönetebilir.
KORO
Kardeş kavgası korkunç bir şeydir, kardeşler
birbirlerine karşı ağır sözler kullanır.
AGAMEMNON
Gözlerimi küstahça dikmeden, kardeşim olduğun için
sana sağduyuyla kısa bir yanıt vereceğim, çünkü
düzgün insanlar hoşgörülü olmalı. Söyle bana
niye kızarıp bozardın, niye hiddetlendin! Sana kim
zarar verdi ve ne istiyorsun? Yatağına iffetli bir kadın mı
yoksa?
Onu veremem, sen zaten kendi karına sahip çıkamamışsın.
Hiçbir suçum yokken hatalarının bedelini ben mi
ödeyeceğim?
İhtiraslarıma kızdığın filan yok, senin derdin koynuna
güzel bir kadın almak. Mantık ve ahlak umurunda değil.
Kötüler kötülüklerden keyif alır. Başta düşüncem yanlıştı,
sonra doğrusuyla değiştirdim diye deli mi oldum?
Tanrı'nın yardımıyla sana uygun olmayan eşinden
kurtulduğun
halde, onu geri getirmek için çırpınan sen delisin asıl.
Çapkın damat adayları düşüncesiz olduklarından
Tyndareos'a yemin etmişler. Umut da bir tanrıçadır
ve senden ya da gücünden çok onun sayesindeydi
yeminleri. Sefere onlarla çık, alıklar dünden razı.
Tanrı aptal değildir. Kurnazlıkla alınmış ya da çaresizlikten
edilen yeminleri anlar. Evinden kaçan ahlaksız eşinin
geri getirilmesiyle hak etmediğin bir mutluluğu tat diye
ben çocuklarımı öldüremem. Yetiştirdiğim çocuklara
kötülük ve haksızlık ederek gece gündüz gözyaşı dökemem.
Seninle açık, kısa, kolay ve anlaşılır konuştum.
Mantıklı düşünemiyorsan, kendim için en iyisini
yapmalıyım.

KORO

Bu söylenenler daha önce konuşulanlardan farklı
ve daha doğru, çünkü insan çocuklarını korumalı.

MENELAOS

Tanrım, demek ki hiç dostum yokmuş!

AGAMEMNON

Onları mahvetmek istemeseydin çok dostun olurdu.

MENELAOS

Aynı babanın çocukları olduğumuzu böyle mi
gösteriyorsun?

AGAMEMNON

Hastalıklı değil sağlıklı düşünceleri paylaşmak isterim.

MENELAOS

Arkadaş arkadaşının derdine ortak olmalı.

AGAMEMNON

Ve bunu iyi şeyler yaparak başarmalı, arkadaşını
üzerek değil.

MENELAOS

Derdimin Hellas'ın ortak derdi olduğuna katılmıyor musun?

AGAMEMNON

Hangi tanrının işidir bilmem, ama Hellas da sen de
hastasınız!

MENELAOS

Kardeşine ihanet ederek iktidarının
keyfini çıkar. Ben başka dostlarıma
başvurarak başka bir çare arayacağım.

(*Kentin dışına açılan kapıdan sahneye bir haberci girer.*)

1. HABERCİ

Bütün Hellenlerin efendisi Agamemnon!
Sana sarayında İphigenia diye seslendiğin
kızını getirdim. Annesi Klytaimnestra
ve oğlun küçük Orestes de yanımızda. Aylardır
evinden uzaktasın, onları görmek seni mutlu edecek.

Uzun yoldan geldiğimiz için, kadınlarla kısraklar
narin ayaklarını bir pınarın soğuk sularında
dinlendiriyorlar. Karınlarını doyurmak için
yeşil çayırda kamp kurduk ve vardığımızı
haber vermek üzere ben önceden koşup geldim.
Ordu kızının geldiğini çoktan duydu,
haber çabuk yayıldı çünkü. Kendi gözleriyle
başkomutanın kızını görmeye gelen
büyük bir kalabalık toplandı. Malum,
büyüklerin şanı herkesin ilgisini çeker.
"Düğün ya da ona benzer bir tören mi var?
Kral Agamemnon kızını özleyip gelmesini mi
emretmiş? Yoksa evlilik öncesi kutsama için
kızı Aulis'in efendisi Artemis'e gelin mi
sunacaklar? Acaba damat kim?" diye soruyorlar.
Haydi, kurban sunmak için kaplar hazırlansın,
başlara çiçek çelenkleri takılsın. Sen de ilgilen
Kral Menelaos, düğün yemeğinin masaları
kurulsun, evler saz sesleriyle çınlasın, gençler
çıkıp oynasın. Gelin kızımızın günüdür bu!

AGAMEMNON

Ağzına diline sağlık, ama şimdi artık çadıra gir.
Bundan sonrası, şansın da yardımıyla, umarım iyi gider.
(*Haberci Agamemnon'un çadırına girer.*)
Neler geldi bahtsız başıma! Ne desem,
nereden başlasam? Şartlar nasıl bir tuzağa
kıstırdı beni! Tanrı kurnazlıklarımdan üstün
manevralarla daha etkili oldu benden.
Soylu olmamak ne kadar güzelmiş! Gönlünce
gözyaşı döker, aklına geleni söylersin.
Ama böyle davranışlar efendilere yakışmaz.
İtibarımızın ağır yükü yönlendirir hayatımızı
ve halk yığınlarının kölesi oluruz.
Bir yandan alenen ağlamaya utanırken

bir yandan da başıma gelen bunca felakete rağmen
gözyaşı dökememek daha da çok utandırıyor beni.
Şimdi karıma ne diyeyim? Onu nasıl selamlayayım,
gözlerinin içine nasıl bakayım? Davet edilmeden
buraya gelerek zaten var olan dertlerimi katladı,
beni mahvetti. Sevgili kızına eşlik edip
gelin oluşunun kıvancını yaşamak isterken
benim kötülüklerimle karşılaştı... Ve zavallı
bakire kızım –aslında fazla bakire kalmayacak,
yakında Hades'e gelin gidiyor– ona çok acıyorum.
"Babacığım beni ölüme mi gönderiyorsun?
Sana ve bütün sevdiklerine de böyle bir düğün
nasip olsun dilerim!" dediğini duyar gibiyim.
Küçük bir bebek olan zavallı Orestes de olan biteni
tam anlayamadan hüngür hüngür ağlayacak.
Ah Priamos'un oğlu Paris! Helene'yi kaçırıp
evlenmen ne büyük felaketler getirdi başıma.

KORO

Ben de senin için üzülüyorum. Yabancı
bir kadın bir kral için ne kadar üzülebilirse.

MENELAOS

Ağabey, sağ elini uzat sana dokunayım.

AGAMEMNON

Uzatıyorum, çünkü yıkıldım artık, şimdi güçlü olan sensin.

MENELAOS

Dedemiz Pelops ve bizi doğuran Atreus adına,
sana kalpten ve açıkça konuşacağıma,
bana yararlı olabilecek şeyleri değil de içtenlikle
düşündüklerimi söyleyeceğime yemin ederim.
Gözlerinin yaşardığını görünce çok üzüldüm
ve ben de seninle birlikte ağlamaya başladım.
Az önce söylediklerimin tümünü geri alıyorum.
Artık seni tehdit etmiyorum, yanındayım

ve benim yüzümden kızını gönlünden silip
atmamanı, onu ölüme göndermemeni istiyorum.
Sen iç çekerken benim mutlu olmam, yakınların
ölürken benimkilerin yaşaması doğru değil.
İstediğim ne ki? Evlenmeye meraklıysam başka
bir kadınla başarılı bir evlilik yapamaz mıyım?
Helene'yi kazanmak uğruna ağabeyimi yitiriyorum,
–berbat bir durum– iyinin yerine kötüyü seçiyorum.
Aptalca ve çocukça düşünüyordum,
ama daha yakından bakınca kendi evladını
öldürmenin ne anlama geldiğini anladım.
Sonra zavallı kızın haline acıdım, akrabalığımızı
düşündüm. Evliliğim için kurban edilmesi reva mı,
küçük bakirenin Helene ile ne ilgisi olabilir?
Ordumuz hemen dağılıp Aulis'i terk etsin.
Ağabey, yüzünü gözyaşlarıyla yıkamayı bırak,
seni gördükçe benim de gözlerim yaşarıyor.
Kızın hakkındaki kehanet seninle ilgili olsa bile
benimle ilgisi olmasın, hakkımı sana devrediyorum.
Ağır konuştun diye tavır mı değiştirdim sence?
Hayır, ağabeyimi sevdiğim için fikrimi değiştirmem
çok doğal. Her seferinde daha iyisini düşünmek
şartıyla fikir değiştirmek kötü bir şey değil.

KORO

Zeus'un oğlu Tantalos'a[37] yakışır şekilde,
soylular gibi konuştun ve atalarına ihanet etmedin.

AGAMEMNON

Seni takdir ediyorum Menelaos. Beklentilerimin
dışına çıkarak doğru ve sana yakışır konuştun.
Kardeşler aşk ihtirasından
ve mal mülk yüzünden kavga ederler.
İki tarafa da acı veren böyle akrabalıklardan
nefret ederim. Ama kaçınılmaz bir kader beni
kızımın kanını dökmeye, onu öldürmeye zorluyor.

MENELAOS
Nasıl? Kızını öldürmeye seni kim zorlayabilir?
AGAMEMNON
Burada toplanmış Hellen ordusu.
MENELAOS
Ama onu Argos'a geri gönderirsen hiçbir şey yapamazlar.
AGAMEMNON
Bunu başarsak bile diğerini başaramayız.
MENELAOS
Hangisini? Halktan bu kadar çekinmene gerek yok.
AGAMEMNON
Kalkhas orduya kehanetini anlatacak.
MENELAOS
Daha önce ölürse konuşamaz. Bunu sağlamak elimizde!
AGAMEMNON
Kâhin milleti ihtiraslı olmakla lanetlenmiştir.
MENELAOS
Kimseye bir yararları yok, tamamen yararsızlar.
AGAMEMNON
Şimdi aklıma gelen şey korkutmuyor mu seni?
MENELAOS
Bana söylemedikten sonra nasıl tahmin edebilirim?
AGAMEMNON
Bütün bunları Sisyphos'un dölü[38] iyi bilir.
MENELAOS
Odysseus ikimize zarar verecek şeyler yapmaz.
AGAMEMNON
Kurnaz ve kitleleri kolaylıkla etkisi altına alabilir.
MENELAOS
En büyük kusuru ihtiraslı olması.
AGAMEMNON
Argosluların önüne çıkarak Kalkhas'ın kehanetini haber verdiğini, başta kızımı Artemis'e kurban etmeyi kabul etmişken sonra bundan vazgeçtiğimi anlatmaz mı sence? Orduyu galeyana getirip

üstümüze salmaz mı, seninle beni Argoslulara
öldürtüp kızımı kurban etmez mi? Buradan
kaçıp Argos'a sığınsam bile bunlar peşimden
gelir, surları yıkıp kenti başımıza yıkarlar.
Zavallı ben, alınyazımda böyle belalar yazılmış.
Tanrılar önümü kapatıp çıkar yol bırakmadılar.
Senden tek bir ricam var Menelaos. Ordugâha
gittiğinde, kızımı Hades'e teslim etmeden önce
Klytaimnestra'nın hiçbir şey duymamasını sağla.
Belki bu şekilde azalır akıtacağım gözyaşları.
(*Koroya hitaben.*)
Ve siz yabancı kadınlar, ağzınızı kapalı tutun.
(*Agamemnon çadırına, Menelaos da ordugâha gitmek üzere sahneyi terk ederler.*)

I. Stasimon (543–589)

KORO

Strophe

Altın saçlı Eros,
tutkunun ikiz yaylarını gerip
bir yandan mutluluk dağıtır
diğer yandan kargaşa çıkarırken,
Aphrodite'nin yatağını
sağduyu ve ölçüyle paylaşarak
çılgın heyecanını yatıştıranlar
ne kadar da mutlu!
Güzeller güzeli Aphrodite,
kargaşayı uzak tutmanı
isterim odamdan.
Tutkularım ölçülü olsun,
arzularım masum
ve aşktan payıma düşeni alırken
aşırısı eksik olsun tenimden.

Antistrophe

Farklıdır insanların huyları,
farklıdır doğaları, ama iyi ve doğru
her zaman açıkça bellidir,
iyi eğitim alanlar mutlaka
bulurlar erdemin yolunu.
Utanç duygusu bilgeliktir, doğruyu,
yani ölçülü hayatın kazandırdığı
yaşlanmak bilmeyen şan ve şerefi
bulana kadar aklımızı aydınlatmaktır
onun ayrıcalığı. Erdemin peşinden
koşmak büyük bir nimettir, kadınlar bunu
aşkla gizlice oynaşmaktan kaçınarak,
erkekler de büyük bir kenti
daha da büyütebilecek güçlerini
uyumlu kullanarak başarırlar.

Epodos

İşte buradasın sığırtmaç Paris.
Barbar kavalını çalarak ve kamışlara
Olympos'un[39] Phryg şarkılarını
andıran ezgiler üfleyerek, İda'nın
ak postlu danalarıyla birlikte büyüdün.
Memeleri süt dolu inekleri güderken,
üç tanrıçaya hakemlik yapmak
birden aklını başından alıp
seni Hellas'a kadar sürükledi.
Helene'nin fildişinden sarayının
eşiğinde durup gözlerini gözlerine
diktin ve onu kendine âşık ettin,
kendin de aşka teslim olarak.
Tanrıçaların kavgası işte böyle
başka bir kavga doğurup
Hellenleri gemileri ve silahlarıyla
Troya'nın surlarına saldırttı.

II. Epeisodion (590–750)

(Sahneye bir at arabasıyla Klytaimnestra, İphigenia, Orestes ve maiyeti girer.)

KORO

Büyüktür büyüklerin mutluluğu.
Kralın kızı İphigenia ile
Tyndareos'un kızı efendimiz
Klytaimnestra'ya bakın.
Yüksek bir soydan geliyorlar
ve şansları da soyları kadar yüksek.
Güçlülerle zenginler sıradan
ölümlülerin gözünde tanrı gibidir.
Khalkis'te doğup büyüyen kızlar,
gelin kraliçeyi arabadan
toprağa indirelim, ayağı kayıp
yere düşmesin. Zarif ellerimizle
ona yumuşakça dokunalım,
gelir gelmez korkuya kapılmasın
Agamemnon'un ünlü kızı.
Biz yabancılar heyecanlandırıp
şaşırtmayalım Argoslu yabancıları.

KLYTAİMNESTRA[40]

Tatlı sözlerinle sıcak karşılamanı
iyi bir işaret olarak görüyorum ve kızımı
görkemli bir düğüne gelin getirdiğim
hissine kapılıyorum. İndirin çeyizleri
arabadan ve dikkatle taşıyın içeriye.
Evladım sen de arabadan in
narin ve zayıf ayaklarınla toprağa bas.
Siz kızlar, kucağınıza alıp indirin onu arabadan.
İçinizden biri elini uzatarak destek versin
ben de kalkayım oturduğum yerden.

Birkaçınız da öne, atların yanına gitsin,
binek hayvanları tedirgin olur yanlarında
kimse durmayınca. Agamemnon'un oğlu
Orestes'i de alın kucağınıza, öyle küçük ki!
Uyuyor musun yavrum, arabada
başın mı döndü? Uyan artık, ablan
mutlu bir evliliğe hazırlanıyor.
Enişten büyük bir aileden,
tanrılara kadar inen Nereus'un soyu
akraban olacak. Gel yavrum,
ayaklarımın dibine otur usluca.
Sen de annenin yanına gel İphigenia,
yabancı kızlar ne kadar şanslı olduğumu
görsün. Sonra da sevgili babanı selamlayalım.
(*Agamemnon çadırından çıkar.*)

İPHİGENİA[41]

Anneciğim, bana darılma sakın, ama
önce babama sıkıca sarılmak istiyorum.
(*İphigenia koşarak babasına sarılır.*)

KLYTAİMNESTRA

Büyük saygı duyduğum kralım Agamemnon,
emirlerine uyarak hemen yanına geldik.

İPHİGENİA

[Sevgili babacığım, geçen bunca zamandan
sonra seni bağrıma basmak istiyordum.][42]
Kızma sakın ama seni çok özledim.

KLYTAİMNESTRA

Özlemelisin tabii yavrum. Çocuklarım içinde
babasına en düşkün olanı sendin her zaman.

İPHİGENİA

Babacığım, seni tekrar görmek beni çok mutlu etti.

AGAMEMNON

Ben de çok mutlu oldum! Söylediklerin ikimiz için de
geçerli.

İPHİGENİA
Teşekkür ederim! Beni buraya çağırmakla ne iyi ettin!
AGAMEMNON
Artık iyi mi oldu, kötü mü bilemem.
İPHİGENİA
Ama sen bana bakarken pek mutlu görünmüyorsun.
AGAMEMNON
Kral ve başkomutan olmanın büyük sorumlulukları var.
İPHİGENİA
Bir süre için her şeyi unut, sadece babam ol.
AGAMEMNON
Şimdi tümüyle senin yanındayım, aklım başka yerde değil.
İPHİGENİA
Kaşlarını çatıp somurtma öyleyse, gülümse biraz.
AGAMEMNON
Seni gördüğüme çok sevindiğim belli olmuyor mu evladım?
İPHİGENİA
Ama gözlerinden yaşlar akıyor.
AGAMEMNON
Bizden uzağa gideceğine üzülüyorum.
İPHİGENİA
Sevgili baba, ne demek istediğini anlayamadım.
AGAMEMNON
Sağduyulu konuşarak beni daha da çok üzüyorsun.
İPHİGENİA
Seni mutlu edecekse, saçma sapan da konuşabilirim!
AGAMEMNON
Tanrım, artık sessiz kalamayacağım. İstediğin gibi konuş kızım!
İPHİGENİA
Baba gitme, bizimle birlikte burada kal.
AGAMEMNON
Çok isterdim ve kalamayacağım için üzgünüm.

İPHİGENİA

Bütün savaşlar ve Menelaos'un kötülükleri keşke
toptan yok olsaydı!

AGAMEMNON

En başta ben olmak üzere başkaları yok olacak!

İPHİGENİA

Aulis koyunda çok uzun kalmışsın!

AGAMEMNON

Bir engel yüzünden ordunun buradan ayrılması daha da
gecikecek.

İPHİGENİA

Phrygialılar nerede yaşar baba?

AGAMEMNON

Priamos'un oğlu Paris'in hiç yaşamamış olmasını
dilediğim yerde.

İPHİGENİA

Beni bırakıp uzun bir yolculuğa mı çıkacaksın?

AGAMEMNON

Sen de benim gibi uzun bir yolculuğa çıkacaksın kızım.

İPHİGENİA

Ne yazık! Keşke birlikte yolculuk etseydik.

AGAMEMNON

Bu yolculukta baban hiç çıkmayacak aklından.

İPHİGENİA

Annemle mi yoksa tek başıma mı yolculuk edeceğim?

AGAMEMNON

Yola yalnız çıkacaksın, annenle baban olmayacak yanında.

İPHİGENİA

Bundan böyle başka bir evde mi yaşayacağım peki?

AGAMEMNON

Bunları konuşmayalım, küçük kızlar böyle şeyleri
bilmemeli.

İPHİGENİA

Troya'da işlerini yoluna koyar koymaz geri dön baba.

AGAMEMNON
Gitmeden önce burada bir kurban sunmalıyım.
İPHİGENİA
Doğru, dinî görevlerimizi aksatmamalıyız.
AGAMEMNON
Töreni sen de izleyecek, sunağın yanında olacaksın.
İPHİGENİA
Sunağın etrafında dans edilecek mi baba?
AGAMEMNON
Hiçbir şey anlamadığın için sana imreniyorum.
Şimdi içeri gir, kızların sokakta görünmesi
doğru değil ve uzun süre ayrı kalacağımız için
sağ elini uzatıp öp beni. Ah sağlıklı beden,
gül yanaklar, altın sarısı saçlar! Ne kadar ağır
yüktür bu Helene ile Troya'nın size yüklediği.
Artık susuyorum! Sana dokunur dokunmaz
gözlerimin yağmuru esir aldı yine beni. İçeri gir!
(*İphigenia çadıra girer. Agamemnon Klytaimnestra'ya hitaben konuşmaya devam eder.*)
Duygulandığım için affet beni
Leda'nın kızı! Evladımın Akhilleus'a
varacağını düşündükçe içim daralıyor.
Evlilikler güzeldir, ama bir baba
gözünün nurunu başka bir eve
gelin verince ana baba harap olur.
KLYTAİMNESTRA
Mantıksız değilim. Kızımızı düğün şarkılarıyla
yolcu ederken aynısının benim de başıma geleceğini
bildiğimden boş nasihatlerde bulunmayacağım.
Ama zaman ve alışkanlık ayrılık acısını yumuşatır.
Kızımıza bulduğun damadın adını öğrendim,
şimdi soyunun kimlere dayandığını öğrenmek isterim.
AGAMEMNON
Aigina, Asopos Nehri'nin kızıdır bilirsin.

KLYTAİMNESTRA
Onunla hangi tanrı ya da ölümlü evlenmişti?
AGAMEMNON
Zeus; bu evlilikten de Oinone'nin[43] kralı Aiakos doğdu.
KLYTAİMNESTRA
Aiakos'un mirası oğullarından hangisine kaldı?
AGAMEMNON
Peleus'a ve o da Nereus'un kızıyla evlendi.
KLYTAİMNESTRA
Tanrılar kızı ona isteyerek mi verdiler, yoksa kaçırdı mı?
AGAMEMNON
Görücü usulüyle tanıştılar. Zeus teklif etti, babası da verdi.
KLYTAİMNESTRA
Düğün nerede oldu peki? Denizin ortasında,
dalgaların arasında mı?
AGAMEMNON
Kheiron'un[44] yaşadığı, kutsal Pelion Dağı'nın eteklerinde.
KLYTAİMNESTRA
Kentaurosların yaşadığına inanılan yerde mi?
AGAMEMNON
Evet ve tanrılar orada evliliği düğün dernekle kutladılar.
KLYTAİMNESTRA
Akhilleus'u annesi mi yoksa babası mı yetiştirdi?
AGAMEMNON
Çocuk kötü insanların huylarını kapmasın diye bu işi
Kheiron üstlendi.
KLYTAİMNESTRA
Öyle mi? Yetiştiren bilgeyse onu öneren daha da büyük
bilgeymiş.
AGAMEMNON
Kızınla işte böyle bir delikanlı evlenecek.
KLYTAİMNESTRA
Hiçbir kusuru yok gibi! Hellas'ın neresinde yaşıyor?
AGAMEMNON
Phtia'nın sınırları içinde, Apidanos Nehri'nin kıyısında.

KLYTAİMNESTRA
Kızımız oraya mı yerleşecek?
AGAMEMNON
Buna evinin efendisi olan kocası karar verir.
KLYTAİMNESTRA
Mutlu olsunlar başka bir şey istemem. Düğün ne zaman?
AGAMEMNON
Hayırlısıyla ay yeniden dolduğunda.
KLYTAİMNESTRA
Kızımız için tanrıçaya evlilik öncesi kurbanını sundun mu?
AGAMEMNON
Sunmak üzereydim. Şimdi tam da onunla ilgileniyordum.
KLYTAİMNESTRA
Düğün yemeğini sonra mı vereceksin?
AGAMEMNON
Tanrıya sunmam gereken kurbandan sonra.
KLYTAİMNESTRA
Biz kadınların şöleni nerede düzenlenecek?
AGAMEMNON
Bu yakınlarda. Limanda, Argosluların güzel pruvalı gemilerinde.
KLYTAİMNESTRA
Tanrıların izniyle güzel bir düğün olacak!
AGAMEMNON
Senden ne yapmanı istiyorum biliyor musun? Dinle beni!
KLYTAİMNESTRA
Neymiş istediğin? Sözünden hiç çıkmadığımı bilirsin.
AGAMEMNON
Hazır damat da buradayken biz düğünü kendi aramızda...
KLYTAİMNESTRA
(Sözünü keserek.)
Gelinin annesi katılmazsa törendeki görevlerini kim üstlenecek?

AGAMEMNON

Biz Danaoslarla düğünü burada yaparız...

KLYTAİMNESTRA

Düğün esnasında ben nerede olacağım peki?

AGAMEMNON

Argos'a geri dön ve küçük kızlarımızla ilgilen.

KLYTAİMNESTRA

Kızımı tek başına bırakarak mı? Düğün mumlarını kim taşıyacak peki?

AGAMEMNON

Yeni evli çifte mumları ben taşırım.

KLYTAİMNESTRA

Âdetimiz bu değil ve âdetler böyle çiğnenmemeli.

AGAMEMNON

Koca ordunun içinde tek bir kadının varlığı da uygun değil!

KLYTAİMNESTRA

Ama kendi kızımın düğününe katılmam kesinlikle uygun!

AGAMEMNON

Peki, diğer kızlarımız sarayda yalnız mı kalsın?

KLYTAİMNESTRA

Kızlarımız sarayda iyi korunan odalarda kalıyor.

AGAMEMNON KLYTAİMNESTRA

Dinle beni! Argos'un kutsal tanrıçası adına!
[Düğünde gerekecek şeylerden]
evdekilerle ben, dışarıdakilerle de sen ilgilen.

(*Klytaimnestra ve maiyetindekiler sahneden ayrılırlar.*)

AGAMEMNON

Lanet olsun! Hayal kırıklığına uğradım,
karımı gözümün önünden uzaklaştırmak için
boşuna uğraştım. Sevdiklerimi tuzağa düşürecek
kurnazlıklar düşündükçe tuzağa düşen ben oldum.
Yine de kâhin Kalkhas'ın yanına gidip
tanrıçanın hoşuna giderken beni mahveden,

Hellas'ın sırtına binmiş bu ağır yükü
konuşacağım. Akıllı insanın karısı ya iyi
ve ahlaklı olmalı, ya da hiç karısı olmamalı.

II. Stasimon (751–800)

KORO

Strophe

Burada toplanan Hellen ordusu
silahlarını kuşanarak
gemilerle Simoeis Nehri'nin[45]
gümüş girdaplı sularına, İlion'a,
Phoibos'un toprağına[46] ulaşacak.
Dediklerine göre Kassandra,[47]
tanrının engel olunamaz
kehanetlerini esinlendiğinde,
başında defne dallarından
örülmüş tacıyla, sarı saç örgülerini
rüzgârda uçuştururmuş orada.
(*Agamemnon sahneden çıkar.*)

Antistrophe

Denizden gelen tunç yüklü
savaş tehdidi, gökyüzünü mesken
tutan ikiz Dioskourosların[48]
kız kardeşi Helene'yi
Akhaların kalkan ve kargılarıyla
Priamos'un toprağından alıp
Hellas'a geri götürmek üzere
güzel pruvalı gemilerde küreklere asılıp
Simoeis'in kıyılarına yaklaştığında,
Troyalılar kentlerinin surları boyunca
kale burçlarında dizilecekler.
Kan dökücü Ares
Phrygialıların surlarıyla
taş kulelerinin etrafını sarıp

Atreus'un oğlu kenti tamamen
ele geçirdiğinde, Akhalar
Troyalıların kesik başlı bedenlerini
arkalarından sürükleyecek,
Priamos'un karısıyla kızlarını
büyük yasa boğacaklar.
İşte o zaman, Zeus'un kızı Helene
kocasına ihanet ettiği için
hüngür hüngür ağlayacak.
Lydialı ve Phrygialı kadınların,
dokuma tezgâhının başında eğilerek
birbirlerinin kulağına fısıldayacağı
böyle bir felaket ne benim
ne de çocuklarımın çocuklarının
başına gelsin. "Özenle örülmüş
saçlarımdan kavrayarak,
beni gözlerimde yaşlarla,
yağmalanmış vatanımdan uzağa
kim sürükleyecek? Ve Zeus'un
Leda'yla yatmak için uçan bir kuşa
dönüştüğüne dair anlatılanlar doğruysa
ya da Mousaların[49] telkiniyle insanlara
farklı yansıttıysa gerçekleri efsaneler,
bütün bunlar senin yüzünden
uzun boyunlu kuğunun kızı."

III. Epeisodion (801–1035)

(*Akhilleus sahneye girerek Agamemnon'un çadırına doğru ilerler. Ortalıkta kimseyi bulamadığından koroya seslenir.*)

AKHİLLEUS

Akhaların başkomutanı buralarda mı? Bir köle,
Peleus'un oğlu Akhilleus'un kapısının eşiğine

onu görmeye geldiğini haber versin. Euripos'ta
mahsur kalıp bekleyen askerlerin sıkıntısı eşit değil.
Bekâr olanlarımız evlerini bırakmış kumsalda pinekliyor
evli olanlarımız da çocuklarına hasret.
Tanrıların araya girmesiyle bu sefer için Hellas'ta
büyük talep oluştu. Ama ben durumumu anlatmalıyım,
sıkıntı yaşayan başkaları da kendi adlarına konuşmalı.
Memleketim Pharsala'yı ve babam Peleus'u terk edip
Euripos'ta uygun rüzgârın esmesini beklerken
ikide bir yanıma gelerek şikâyet eden
Myrmidonları durdurmakta zorlanıyorum.
"Akhilleus, daha neyi bekliyoruz?" diye soruyorlar.
"İlion'a gitmek için daha ne kadar bekleyeceğiz?
Yapacak bir şeylerin varsa bir an önce yap,
yoksa memleketimize geri dönelim. Atreus
oğullarının oyalamalarıyla zaman yitirme."

(*Klytaimnestra Agamemnon'un çadırından çıkar.*)

KLYTAİMNESTRA

Nereus'un kızının oğlu, içeriden
sesini duyarak kapının eşiğine çıktım.

AKHİLLEUS

Saygın tanrıça! Dünyalar güzeli
bu kadın da kimmiş böyle?

KLYTAİMNESTRA

Beni tanımaman çok doğal, çünkü daha önce
karşılaşmamıştık. Saygılı davranmanı da takdir ediyorum.

AKHİLLEUS

Kimsin sen? Bir kadının, kalkanlarını kuşanmış
erkeklerin arasında, Danaosların ordugâhında işi ne?

KLYTAİMNESTRA

Adım Klytaimnestra, Leda'nın kızı
ve komutanınız Agamemnon'un karısıyım.

AKHİLLEUS

Kısa ve öz konuşarak kendini güzel tanıttın,
ama ben kadınlarla konuşmaya utanırım.

KLYTAİMNESTRA

Dur gitme! Sağ elini uzatıp elimi sık da
bu evliliğin uğurlu olmasını dileyelim.

AKHİLLEUS

Ne diyorsun, elini sıkmak mı? Dokunmamam gereken
şeylere dokunursam nasıl bakarım Agamemnon'un yüzüne?

KLYTAİMNESTRA

Kızımla evleneceğine göre, utanılacak
bir şey yok tanrıça Thetis'in oğlu.

AKHİLLEUS

Hangi evlilikten bahsediyorsun? Yüreğimi ağzıma getirdin
kadın, aklını mı yitirdin de böyle tuhaf konuşuyorsun?

KLYTAİMNESTRA

Doğaldır! Evlilikten konuşulduğunda
gençler yeni akrabalarından çekinirler.

AKHİLLEUS

Ben kızınla nişanlanmadım ve Atreusoğullarından
hiçbiri bana böyle bir evlilikten söz etmedi.

KLYTAİMNESTRA

Neler oluyor? Söylediklerine şaşırıyorum,
benim söylediklerim de seni şaşırtıyor.

AKHİLLEUS

Tahmin yürüt, hatta birlikte tahmin yürütelim.
İkimiz de yalan konuşmuyoruz sanırım.

KLYTAİMNESTRA

Vay başıma gelenler! Göründüğü kadarıyla var olmayan
bir düğün için koşturuyormuşum! Çok utandım şimdi!

AKHİLLEUS

Belki de biri bizimle şakalaşmak istemiştir.
Önemseyip de boşuna üzülme.

KLYTAİMNESTRA

Hoşça kal! Yalancı çıktığım için gözlerinin içine bakamam
bundan böyle. Hiç suçum yokken hatalı duruma
düştüm.

AKHİLLEUS

Ben de seninle vedalaşayım. Kocanı
bulup neler olduğunu soracağım.

(Yaşlı hizmetçi Agamemnon'un çadırının kapısını aralar.)

YAŞLI ADAM

Dur yabancı! Aiakos'un torunu ve tanrıçanın oğlu
sana sesleniyorum, sana da Leda'nın kızı.

AKHİLLEUS

Kapıyı aralayıp bana çekinerek seslenen kim?

YAŞLI ADAM

Köleyim ve bundan gurur duymuyorum. Böyleymiş
kaderim!

AKHİLLEUS

Kimin kölesi? Benim olamazsın, çünkü kölelerim
burada değil!

YAŞLI ADAM

Eşiğinde durduğun kadının kölesiyim, babası
armağan etmişti beni.

AKHİLLEUS

Gitmiyorum, söyleyeceklerin varsa dinlemeye hazırım.

YAŞLI ADAM

Kapının önünde sadece ikiniz mi varsınız?

AKHİLLEUS

Sadece biz varız, çıkıp rahatça konuşabilirsin.

(Yaşlı hizmetçi çadırdan çıkar.)

YAŞLI ADAM

Ey şans, kurtulmalarını istediğim insanları kurtar.

AKHİLLEUS

Ağır laflar söylüyorsun ve konuşman uzayacak gibi.

KLYTAİMNESTRA

Elimi öpmekle zaman yitirme, ne söyleyeceksen
bir an önce söyle.

YAŞLI ADAM

Kim olduğumu, sana ve çocuklarına ne kadar sadık olduğumu biliyorsun.

KLYTAİMNESTRA

Uzun yıllar boyunca babamın evinde çalıştığını biliyorum.

YAŞLI ADAM

Daha sonra, Kral Agamemnon beni çeyizinle birlikte aldı.

KLYTAİMNESTRA

Benimle Argos'a geldin ve her zaman benim oldun.

YAŞLI ADAM

Doğrudur ve kocandan daha sadığım sana.

KLYTAİMNESTRA

Rahat ol öyleyse, söylemek istediklerini söyle.

YAŞLI ADAM

Kocan kızını kendi elleriyle öldürmeyi düşünüyor.

KLYTAİMNESTRA

Ağzından yel alsın! Deli misin sen ihtiyar?

YAŞLI ADAM

Zavallı kızın ak boynunu kılıcıyla kesecek.

KLYTAİMNESTRA

Ah kara bahtım! Kocam çıldırmış olmalı.

YAŞLI ADAM

Aklı başında, sadece sen ve kızın hakkında çılgın düşünceleri var.

KLYTAİMNESTRA

Ama neden? Hangi kötü ruhun etkisinde kalmış böyle?

YAŞLI ADAM

Kalkhas donanmanın yelken açması için kehanette bulunmuş.

KLYTAİMNESTRA

Nereye? Zavallı ben ve babasının öldürmek istediği zavallı kız!

YAŞLI ADAM

Dardanos'un ülkesine. Menelaos Helene'yi alabilsin diye.

KLYTAİMNESTRA

Helene'nin geri dönüşünün bedelini İphigenia mı ödeyecek?

YAŞLI ADAM

Doğru söylüyorsun. Babası kızını Artemis'e kurban edecek.

KLYTAİMNESTRA

Düğün de beni buraya getirmek için bir yem miydi?

YAŞLI ADAM

Akhilleus'la evlendireceğini düşünerek kızını gönüllü getirmen için.

KLYTAİMNESTRA

Kızım, ikimiz buraya ölümle karşılaşmaya geldik.

YAŞLI ADAM

Başınızdaki dert çok büyük! Agamemnon korkunç bir karar vermiş.

KLYTAİMNESTRA

Ben mahvoldum! Engel olamıyorum gözyaşlarıma.

YAŞLI ADAM

Bir insanın çocuğunu yitirmesi çok acı. Gönlünce ağla.

KLYTAİMNESTRA

İhtiyar, bu anlattıklarını sen nasıl öğrendin?

YAŞLI ADAM

Sana ikinci bir mektup getiriyordum.

KLYTAİMNESTRA

Mektup, acele gel mi yoksa kızımızı ölüme gönderme mi diyordu?

YAŞLI ADAM

"Ölüme gönderme" diyordu. Kocanın aklı başına gelmişti.

KLYTAİMNESTRA

Öyleyse neden mektubu bana getirmedin?

YAŞLI ADAM

Bütün kötülüklere neden olan adam, Menelaos mektuba el koydu.

KLYTAİMNESTRA

Thetis ile Peleus'un oğlu, bunları duyuyor musun?

AKHİLLEUS

Başına gelen felaketi duydum ve elim kolum bağlı
kalmayacağım.

KLYTAİMNESTRA

Seninle evlendirecekleri yalanıyla kandırarak kızımı
öldürecekler.

AKHİLLEUS

Ben de senin gibi kocanı suçluyorum ve bu iş böyle
bitmeyecek.

KLYTAİMNESTRA

Bir ölümlü olarak tanrıçanın oğlu olan senin önünde
diz çökmeye utanmıyorum. Onurun ne anlamı kaldı artık!
Kızımdan önemli düşünecek neyim var?
Yardım et bize tanrıçanın oğlu, ben mutsuza
ve yalandan da olsa eşin diye yakıştırdıkları kıza.
Gelinin olacak diye süsleyip ölüme getirdim.
Onu korumazsan ölümünün vebali üzerine kalır,
çünkü evlenmeseniz de adın zavallının kocası diye geçti.
Sakalın, sağ kolun ve annen adına yalvarıyorum
–biz buraya senin için geldik, kirletme adını–
sığınacak sunağım yok dizlerinden başka.
Hiçbir dostum yüzüme gülmüyor ve insafsız
vahşetini gördün Agamemnon'un. Kötülükler
yapmaktan çekinmeyen, ama isterse yararlı olabilecek
acımasız ve başıbozuk bir asker güruhunun ortasında
kalmış yalnız bir kadınım. Elini bize uzatma cesaretini
gösterirsen kurtuluruz, aksi takdirde halimiz harap.

KORO

Çocuk doğurmak korkunçtur ve bütün annelerin
ortak içgüdüsüdür çocukları için acı çekmek.

AKHİLLEUS

Yiğit ruhum kabardı ama kötülükler karşısında
hiddetimi, büyük mutluluklar karşısında da
sevincimi dizginlemeyi bilirim, çünkü

böyle hareket eden insanlar sağduyulu
ve ölçülü bir hayat yaşar. Bazı durumlarda
bütün ayrıntıları düşünmekten kaçınmak
iyiyken bazen her şeyi düşünmek gerekebilir.
Ahlaki değerlere saygılı Kheiron'un yanında
yetiştiğimden yapmacık olmamayı öğrendim.
Atreusoğulları orduyu iyi yönetirlerse onlara
itaat ederim, ama iyi yönetmezlerse itaat etmem.
Hem burada hem Troya'da, özgürlüğümden
vazgeçmeden, silahlarımla elimden geldiğince
savaşa hizmet edeceğim. Yakınlarından kötülük
gören sana da, genç bir insanın gösterebileceği
şefkatin en fazlasını göstererek hakkını
savunacağım. Babası, benim karım olduğunu
söyledikten sonra kızını artık öldüremeyecek,
çünkü hiçbir şekilde kullandırtmayacağım ona
kendimi. Aksi takdirde, kılıç taşımasa da
kızını öldüren benim "adım" olacak ve elbette
bunun suçlusu kocandır. Korkunç ve zor dayanılır
acılar çeken, hak etmediği halde aşağılanan
bu kız adım kullanılarak ve benim yüzümden
yok olursa bedenim artık masum kalamaz.
Argosluların en korkak erkeği, koca bir sıfır
olurum ve Menelaos yanımda cesur kalır.
Kocan adımı kullanarak çanlar alabiliyorsa
ben Peleus'un değil kötü bir ruhun oğluyum.
Beni dünyaya getiren Thetis'in babası, denizin
ıslak dalgaları içinde yetişen Nereus adına
yemin ediyorum, Agamemnon parmaklarının
ucuyla kızının duvağına bile dokunamayacak.
Aksi takdirde, başkomutanın barbar atalarının
memleketi Sipylos bundan böyle kent sayılırken,
benim memleketim Phtia'nın adı hiçbir yerde
anılmayacak. Kâhin Kalkhas'ın tören için dökeceği arpa

ve kutsanmış su acı gelecek kursağına. Kâhin dediğin
nedir ki? Tutturursa, söylediklerinin azı doğru
çoğu yalandır, tutturamazsa da kaçar gider.
Bunları bozulan nikâhı umursadığımdan değil
–yatağımı paylaşmak isteyen çok kız var–
Kral Agamemnon ağır hakaret etti diye söylüyorum.
Kızını tuzağa düşürmek için adımı kullanmak
istediğinde iznimi almalıydı. Klytaimnestra kızını
göndermeyi adımı duyduktan sonra kabul etti.
Troya'ya gitmek için adımın mutlaka kullanılmasının
gerektiğini bilsem hayır demez, ortak hedefimize
ulaşmada yoldaşlarıma katkıda bulunurdum.
Şimdi bir hiç konumuna düştüm ve bana iyilik mi
kötülük mü yapılacağı komutanların elinde.
Kadın, kılıcım şahidimdir! Birileri kızını
elimden almaya yeltenirse, onu Phrygia'ya
varmadan önce kana bulayacağım. İçini rahat tut.
Öyle olmadığım halde bir tanrıymışım gibi
bana sığındın. Değilim, ama senin için olacağım.

KORO

Peleus'un oğlu, kendine ve deniz tanrıçası
annene yakışır bir konuşma yaptın.

KLYTAİMNESTRA

Ah! Abartmadan sana minnetimi
göstermek için neler söyleyebilirim?
Ahlaklı insanlar hak ettiklerinden fazla
övüldüklerinde övenlerden nefret ederler.
İlgin olmadığı halde kişisel dertlerimi anlatarak
sana kendimi acındırdığım için utanıyorum.
Ama uzak da dursa, soylu bir insanın
acı çekenlere yardım etmesi güzeldir.
Acı bize, acınmaya değer dertlerimiz var.
Damadım olacağını düşünmüştüm,
umutlarım boş çıktı, ama kızım ölürse

bu ölüm gelecekte yapacağın evliliğe
uğursuzluk getirecek, bundan sakınmalısın.
Konuşmana güzel başlayıp güzel bitirdin,
kızımın hayatını kurtarmak senin elinde.
Ayaklarına bir sığınmacı gibi kapansın ister misin?
Böyle bir şey genç kızlara yakışmaz, ama istersen
utangaçlığını bir kenara iterek bunu yapabilir.
Kızımı buraya getirmeden ikna edebildiysem bırak
evde kalsın, saygıya değer davranışlar saygı görür,
ama elden geldiğince görgü kurallarına da uyulmalı.

AKHİLLEUS

Kızını buraya getirme kadın, kötü niyetli kişilerin
ileri geri konuşmasına fırsat tanımayalım.
Bir araya gelen askerler yapacak işleri olmayınca
çirkin imalara ve dedikodulara merak salarlar.
Yalvarsanız da yalvarmasanız da değişen bir şey
olmayacak, sizi acılarınızdan kurtarmak üzere
büyük bir mücadeleye girmeye hazırım.
Şunu bilin ki size yalan söylemeyeceğim.
Yalan söyleyip sizi kandıracağıma ölürüm daha iyi,
hayatta kalmayı ancak kızı kurtarırsam hak ederim.

KLYTAİMNESTRA

Felaketlere uğrayanlara yardım ettiğin için her şey
gönlünce olsun.

AKHİLLEUS

Her şeyin iyi gitmesi için dinle beni!

KLYTAİMNESTRA

İstediğini söyleyebilirsin, seni dinliyorum.

AKHİLLEUS

Babasını doğru düşünmeye ikna edelim.

KLYTAİMNESTRA

O korkak bir insan ve ordudan ödü kopuyor.

AKHİLLEUS

Bazen bir düşünce başka bir düşünceyi yenebilir.

KLYTAİMNESTRA

Pek umudum kalmadı, ama sen yine de ne yapacağımı söyle.

AKHİLLEUS

Önce kızını öldürmesin diye ona yalvar,
ama seni dinlemezse o zaman bana gel.
Onu yalvararak ikna ederseniz bana gerek
kalmadan istediğimize kavuşmuş oluruz.
Bu arada ben arkadaşlarımla ters düşmem
ve şiddet yolunu değil de mantık yolunu
seçtiğim için ordu tarafından suçlanmam.
İşler düzene girerse, sen ve yakınların araya
girmeme gerek kalmadan mutlu olursunuz.

KLYTAİMNESTRA

Mantıklı konuştun ve dediklerini yapacağım.
Ama konuşma istediğim gibi gitmezse
seni nasıl bulurum? Felaketlerime yardım eli
uzatabilmen için seni nerede arayayım?

AKHİLLEUS

Ben seni güvenli bir yerde bekleyeceğim.
Danaoslar güruhunun arasında korku içinde
yürüdüğünü kimse görmesin. Babaevini
utandırma, gülmesinler Tyndareos'un
arkasından, çünkü bütün Hellenler onu sever.

KLYTAİMNESTRA

Dediğin gibi olacak. Sen yönlendir ben yapayım.
Eğer tanrılar varsa dürüstlüğünün karşılığını
alacaksın ama yoksalar uğraşmamızın anlamı ne?

(*Akhilleus ile Klytaimnestra sahneden çıkarlar.*)

III. Stasimon (1036–1097)

KORO

Strophe

Kentaurosların dağlarındaki
Pelion ormanlarında,

Peleus'un düğününde düzenlenen
tanrıların şöleninde
saçları güzel örülmüş
Pieria Mousaları altın
sandaletleriyle toprağı döver,
melodik şarkılarıyla
Aiakos'un oğluna[50] ve Thetis'e
övgüler düzerken,
Libya flütü, oyun havalarını
seven kitharası ve kamıştan
yapılma kavallarıyla
hangi düğün şarkılarını
çalıyordu Ymenaios?[51]
Phrygialı Dardanos'un soyundan
gelen Zeus'un yatağının süsü
Ganymedes[52] şarap karılan
altın kaplardan sakilik yapıyor
ve beyaz kumsalda, el ele tutuşan
Nereus'un elli kızı çember çizerek
düğünlere özgü horonlar tepiyordu.

Çam dalları ve **Antistrophe**
yeşil yapraklardan
örülmüş çelenkleriyle
at ayaklı Kentauros sürüsü de
tanrıların şölenine katılıp
Bakkhos'un içkisinden tattı.
Bir ağızdan: "Nereus'un kızı,
Apollon'un gizemli sözlerini
açıklayabilen kâhin Kheiron'un
açıkça söylediği gibi, Thesalia'nın
ışığı olacak bir oğlan doğuracaksın.
Anası Thetis'in armağanı,
Hephaistos'un tezgâhında

işlenmiş altın silahlarını
kuşanıp kargılarla kalkanlar
taşıyan Myrmidonların başında,
Priamos'un namı yürümüş
ülkesini yakıp yıkmaya
gidecek," diye bağırdılar.
Ardından, tanrılar Nereus'un
kızlarından ilkiyle
Peleus'un nikâhını kutsadılar.

Ama İphigenia, dağ mağaralarından **Epodos**
getirtilen çiftleşmemiş kurbanlık
danalara yapıldığı gibi,
başına o güzelim saçlarından
bir çelenk örerek narin boynunu
kana bulayacak Hellenler.
Oysa sen kaval sesleri
ve sığırtmaç ıslıkları arasında değil,
İnakhos'un[53] soyundan bir delikanlıyla
evlendirilmek için annenin
dizinin dibinde yetiştin.
İnançsızlık palazlanır,
insanlar erdeme sırt çevirir,
yasasızlık yasaları yener
ve insanlar tanrıların hışmından
korunmak üzere bir araya
gelip karşı koymazsa
edep ya da erdem nereden güç alacak?

Eksodos (1098–1629)

(*Klytaimnestra sahneye girer, endişeyle etrafa bakınır.*)

KLYTAİMNESTRA

Çekip gideli saatler geçtiği halde hâlâ ortalıkta görünmeyen kocamı karşılamak için evden çıkmış bekliyorum.

Gözyaşlarına boğulan zavallı kızım, babasının
ölümünü planladığını öğrendiğinden beri
feryat figan ağlıyor, saçını başını yoluyor.
İşte, adını andığım kocam Agamemnon da
buraya doğru geliyor. Çocukları için
korkunç şeyler hazırladığı birazdan ortaya çıkacak.
(*Agamemnon sahneye girer.*)

AGAMEMNON

İyi ki seni evin dışında yalnız yakaladım Leda'nın kızı.
Kızımız yanımızda yokken seninle gelinlerin
duymaması gereken şeyler konuşmak istiyorum.

KLYTAİMNESTRA

Neymiş bir an önce söylemeye çalıştığın?

AGAMEMNON

Kızı evden dışarı çıkar da benimle gelsin.
Kurban sunma töreninde ateşe serpilecek
arpa unu ve kutsanmış sular hazırlandı.
Evliliği kutsamak üzere Artemis adına
kesilecek danalar da kara kanlarını kusuyorlar.

KLYTAİMNESTRA

Sözlerini güzel süslüyorsun, ama hareketlerini
güzel gösterecek sözler bulamıyorum.
Dışarı çık kızım –babanın senin için
neler planladığını biliyorsun zaten– ve sarıp şalına
kardeşin Orestes'i de getir.
(*İphigenia kucağında Orestes ile sahneye girer.*)
İşte, kızın sana itaat ederek karşına çıktı.
Şimdi ikimizin adına ben konuşacağım.

AGAMEMNON

Neden ağlıyorsun evladım? Bakışların tatlı değil
ve gözlerini yere dikip şalının ardına gizleniyorsun.

KLYTAİMNESTRA

Bize karşı işlediğin suçların hangisinden başlayayım?
Çünkü herhangi birinden başlayabilirim,
ortadakilerden de sondakilerden de.

AGAMEMNON

Neler oluyor? İkiniz birlikte hareket ederek
bana endişe ve korkuyla bakıyorsunuz.

KLYTAİMNESTRA

Kocam, soracağım sorulara erkekçe yanıt ver!

AGAMEMNON

Bana emir vermene gerek yok, istediğini sorabilirsin.

KLYTAİMNESTRA

İkimizin evladı sevgili kızımızı öldürmeye mi niyetlisin?

AGAMEMNON

Ah! Korkunç şeyler söylüyorsun. Nereden çıkardın bunları?

KLYTAİMNESTRA

Sakinleş ve sorduğum soruya yanıt ver.

AGAMEMNON

Uygun yanıtlar bekliyorsan uygun sorular sor.

KLYTAİMNESTRA

Sana başka sorum yok, konuyu değiştirme.

AGAMEMNON

Ah her şeye hükmeden kader ve kara yazgım.

KLYTAİMNESTRA

Benim ve kızımızın da öyle! Üçümüzün de yazgısı kapkara!

AGAMEMNON

Sana ne yanlış yapıldı ki?

KLYTAİMNESTRA

Bunu bana mı soruyorsun?
Bu da düşüncesizliğini
gösteriyor.

AGAMEMNON

Mahvoldum! Bütün sırlarım açığa çıkmış.

KLYTAİMNESTRA

Her şeyi biliyorum, bana neler yapmayı
düşündüğünü öğrendim. İç çekişlerin ve suskunluğun
aslında bir itiraf. Uzun konuşmaya hiç zahmet etme.

AGAMEMNON

İşte sustum! Felaketin üstüne
yalanlar yığdırmak utanmazlık olur.

KLYTAİMNESTRA

Dinle beni! Lafı evirip çevirmeden ve üstü
kapalı bilmecelere başvurmadan açık açık konuşacağım.
Yaptığın ilk kötülükle başlamam gerekirse,
benimle isteğim dışında, ilk kocam
Tantalos'u öldürerek zorla evlendin.
Küçük yavrumu bağrımdan çekip
koparak acımasızca yere çalıp öldürdün.
Bunun üzerine, Zeus'un oğulları olan ağabeylerim
ışıltılar saçan atlarına binerek peşine düşünce
yaşlı babam Tyndareos'un ayaklarına kapanıp
hayatın için yalvardın, o da seni affedince
yeniden bana sahip oldun. Sen de kabul etmelisin ki
kusursuz bir eş oldum sana. Sadık bir sevgili,
sağduyulu bir ev kadınıydım her zaman.
Evde mutlu olman, evden uzakta da gurur
duyman için malını mülkünü artırmaya
çalıştım. Her erkeğe böyle bir eş
nasip olmaz, eşlerin çoğu işe yaramaz.
Sana bir erkek üç kız doğurdum,
şimdi de birini acımasızca elimden alıyorsun.
Kızımızı neden öldürmek istediğini soran olursa
ne cevap vereceksin? Senin adına ben söyleyeyim mi?
Menelaos'un Helene'yi geri alması için! Ne güzel!
Rezil bir kadın için evladım feda edilecek.
En sevileni verip karşılığında nefret edileni alacağız.
Söyle bana! Sefere çıkıp yaban ellerde uzun süre
kaldığında evde onsuz yaşamaya yüreğim
nasıl dayanacak? Tek başıma bir kenara çekilip
koltuğunun boşluğuna, genç kızlığını yaşadığı
öksüz kalmış yatak odasına bakarak gözyaşlarına
boğulacak, gece gündüz yasını tutacağım.
"Evladım, seni öz baban kendi elleriyle öldürdü,
başkası değil," diye ağlayacağım. "Giderayak

dönüşü olmayan bir sılaya mahkûm etti evimizi."
Ama uzun seferinden döndüğün zaman,
ben ve hayatta kalan diğer kızlarım, yaptıklarına
uygun bir karşılama hazırlayacağız sana.
Tanrılar adına, beni sana kötü davranmaya
zorlama, sen de kötülük yapmamaya çalış.
Diyelim ki öz kızını kurban ettin. Hangi duayı
okuyacak, karşılığında kendin için ne isteyeceksin?
Kötü başlattığın bu seferden sağ salim geri dönmeyi mi?
Ya ben, senin için nasıl iyi dileklerde bulunayım?
Katillere iyi davrandığımızda, onlar için iyi şeyler
dilediğimizde tanrıları aptal yerine koymuş olmaz mıyız?
Argos'a döndüğünde çocuklarını kucaklayacak mısın?
Buna hakkın yok. İçlerinden birini öldürebileceğini
bile bile çocuklar gözlerinin içine bakarlar mı?
Bütün bunları hiç düşündün mü, yoksa tek
umursadığın başkomutanlığın ve taşıdığın asa mı?
Aslında en doğrusu, Argoslulara şunu söylemen:
"Akhalar, Phrygia'ya sefere mi çıkmak istiyorsunuz?
O zaman kimin kızının kurban edileceğini kurayla
belirleyelim." Adalet bunu gerektirirdi,
sen de gönüllü olarak kızını feda etmek zorunda
kalmazdın. Ya da konuyla doğrudan ilgili
olan Menelaos kızı Ermione'yi kurban etsin.
Ama şimdi, evlilik yeminime sadık kalan ben
evladımı yitirirken, ahlaksız olan diğeri Sparta'ya
döndüğünde güle oynaya kızıyla yaşayacak.
Yanlış konuşuyorsam doğrusunu sen söyle,
ama söylediklerim doğruysa aklını başına topla
ve sevgili kızımızın canına kıyma.

KORO

Dinle onu Agamemnon. Evladınızı birlikte
kurtarmanız iyi bir şey, kimse buna karşı çıkamaz.

İPHİGENİA

Babacığım, Orpheus'un[54] yeteneğine sahip olup
sözlerimle istediğim insanı ikna etmeyi, şarkılarımla
da taşları peşimden sürüklemeyi başarabilseydim
öyle yapardım. Ama şimdi tek yapabildiğim
gözyaşı dökmek, başka bir şey gelmez elimden.
Annemin sana doğurduğu bedenimi yakarıcıların
zeytin dalları gibi ayaklarının önüne seriyorum.
Vaktimden önce kıyma canıma, tatlıdır gün ışığı.
Beni toprağın altını görmeye gönderme.
Sana ilk baba diyen bendim, sen de ilk
bana evladım dedin, dizlerine ilk ben oturdum,
sana mutluluk verip senden sevgi aldım.
Bana hep: "Şanslı bir erkeğin evinde mutlu
bir hayat yaşadığını, varlığınla beni kıvanca
boğduğunu görebilecek miyim?" derdin.
Ben de şimdiki gibi ellerimle
sakalına dokunur, şöyle yanıt verirdim:
"Ya ben babacığım? Yaşlandığında
seni evimde konuk edecek, üzerimdeki
emeğin karşılığını verebilecek miyim?"
Bu sözlerim hiç aklımdan çıkmıyor, ama sen
söylediklerini unuttun ve ölümümü istiyorsun.
Pelops ve baban Atreus adına, büyük acılar
çekerek beni doğuran ve şimdi doğum sancılarından
beterini çekecek olan bu kadın adına soruyorum:
Helene'nin Aleksandros ile kaçmasının benimle
ilgisi ne? Bu olay neden ölümümle sonuçlansın?
Söylediklerimle ikna edemiyorsam, hiç olmazsa
bakışlarını bu yöne çevirip yanaklarımdan öp beni,
bu dünyadan ayrılırken senden bir hatıram olsun.
Kardeşim, sevdiklerine yardım edemeyecek kadar
küçüksün daha, ama şunu yapabilirsin: Benimle birlikte
ağlayıp ablanı öldürmesin diye babamıza yalvar.

Bebekler bile yaklaşan felaketlerin farkına varır.
İşte baba, o da sessizce sana yalvarıyor. Acı bana
ve kıyma canıma. İki sevdiğin insan sakalına
dokunuyoruz, biri yuvasından ayrılmamış, diğeri
yeni kanat çırpmaya başlayan iki yavru kuş.
Son olarak şunu söyleyip sözlerimi bitireceğim:
Gün ışığı insanların görebileceği en güzel şeydir.
Yerin altında hiçbir şey yok, ölümü arzulamak
deliliktir. İyi ölmektense kötü yaşamak yeğdir.

KORO

Düşüncesiz Helene! Senin ve evliliğin yüzünden
Atreusoğulları ile çocukları neler çekiyor.

AGAMEMNON

Neyin acı verip neyin vermediğini bilir, çocuklarımı
severim, aksi halde deli olmam gerekirdi.
Ama söylediklerinizi yapmam korkunçsa,
yapmamam daha da korkunç, buna mecburum.
Gemiler dolusu bu koca orduyu, tunç silahlı
askerlere hükmeden bu kralları görüyor musunuz?
Kâhin Kalkhas'ın dediğine göre kızımı kurban
etmezsem bu muazzam ordu yola çıkamayacak,
dillere destan Troya kalesini fethedemeyecek.
Ama Akhalar Hellen kadınlarının kaçırılmasına
son vermek üzere barbarlara bir an önce
saldırmak için denetlenemez bir çılgınlığa kapıldılar.
Tanrıçanın isteğini yerine getirmezsem bu güruh
Argos'a yürür, beni de bütün kızlarımı da hemen
öldürür. Menelaos'un kölesi değilim kızım
ve onun emirlerini yerine getirmiyorum, ama
ülkemin çağrısına hayır diyemem, istesem de
istemesem de seni öldürmek zorundayım.
Hellas özgür olmalı, Hellen olduğumuza göre
ikimiz de elimizden geleni yapmalı, barbarların
kadınlarımızı kaçırmasını engellemeliyiz.

(*Agamemnon sahneden ayrılır.*)

KLYTAİMNESTRA
Evladım, yabancı kadınlar!
Ölümünün acısına katlanamıyorum.
Baban seni Hades'e teslim ederek çekip gitti.
İPHİGENİA
Anacığım! Kaderimizde
birlikte ağıtımı yakmak yazılmış.
Artık benim için ışık kalmadı,
kalmadı güneşin ışınları.
Phrygialıların kar kaplı vadileri
ve bir zamanlar Priamos'un
yeni doğmuş oğlu Paris'i
anasının koynundan çekip
alarak ölmek üzere tek başına
terk ettiği yüksek İda Dağı.
Troyalılar bu yüzden İdalı
diye sesleniyor ona.
İda Dağı, Nymphelerin
çeşmelerinden akan billur suyun,
yemyeşil çimin yetiştiği otlakların,
tanrıçaların güller ve sümbüller
topladığı çayırların arasında
keşke hiç ağıl yaptırmasaydın,
barınak sağlamasaydın sonradan
Aleksandros adını alacak sığırtmaca.
Günün birinde Athena,
kurnaz Aphrodite, Hera
ve Zeus'un ulağı Hermes uğramışlar oraya.
Aphrodite uyandırdığı tutkularla
övünüyormuş, Athena kargılarıyla,
Hera da Zeus'un yatağını paylaşmasıyla.
İçlerinden en güzeli kim diye
lanetli bir tartışma başlatmışlar
ve bu tartışma, Danaosların

şanını yüceltecek olan ölümüme
neden olacak. Artemis'e kurban
edilirsem Troya yolu açılacak.
Anacığım, anacığım,
ben zavallıyı doğuran adam,
kızını tek başına bırakıp gitti.
Ah ne büyük acılar tattırdı
bana şu kahrolası Helene.
Canımı alıyorlar anacığım
ve ölümüm haksız yere,
haksız bir babanın kılıcından olacak.
Ah keşke hiç kabul etmeseydi
Aulis Limanı Troya seferine
hazırlanan tunç kaplı gemileri
ya da Zeus göndermeseydi
Euripos'a ters rüzgârını.
O rüzgâr ki yelkenleri
yumuşakça şişirerek
kimilerini mutlu
kimilerini mutsuz eder,
kimilerinin yolunu açık eder,
kimilerini geciktirir,
kimilerini de limanda bekletir.
Nasıl da çileliymiş insanoğlu
ve yazgısına yazılmış
daha neler varmış çekeceği.
Danaoslara büyük felaketler, büyük
acılar tattırdın Tyndareos'un kızı.

KORO

Başına gelen felaketlere üzülüyorum zavallı kız.
Keşke böyle kötü olmasaydı kaderin.

(Sahne arkasından tartışan erkek sesleri duyulur.
İphigenia endişeyle annesinin kucağına sığınır.)

İPHİGENİA

Anne, bize doğru bir grup erkek geliyor.

KLYTAİMNESTRA
Evlenmeye geldiğin tanrıçanın oğlu da var aralarında.
İPHİGENİA
Açın kapıları köleler, kaçıp gizleneyim!
KLYTAİMNESTRA
Neden gidiyorsun kızım?
İPHİGENİA
Akhilleus'a görünmeye utanıyorum.
KLYTAİMNESTRA
Neden peki?
İPHİGENİA
Evlenememek utandırıyor beni.
KLYTAİMNESTRA
Bu olanlardan sonra nezaket göstermenin anlamı yok.
Burada kal! Çare ararken gururu mu düşüneceğiz?
(*Sahneye silahlarını kuşanmış maiyetiyle Akhilleus girer.*)
AKHİLLEUS
Leda'nın kızı zavallı kadın!
KLYTAİMNESTRA
Doğru söylüyorsun.
AKHİLLEUS
Orduda olaylar çıktı.
KLYTAİMNESTRA
Neler oldu, anlat bana!
AKHİLLEUS
Kızın yüzünden!
KLYTAİMNESTRA
İyi şeyler müjdelemiyor söylediklerin.
AKHİLLEUS
Öldürülmesi gerekiyormuş!
KLYTAİMNESTRA
Kimse karşı çıkmadı mı?
AKHİLLEUS
Ben de tehlike atlattım!
KLYTAİMNESTRA
Nasıl bir tehlike yabancı?
AKHİLLEUS
Az kalsın taşlanıyordum!
KLYTAİMNESTRA
Kızımı koruduğun için mi?
AKHİLLEUS
Evet!
KLYTAİMNESTRA
Sana dokunmaya kim cesaret edebilir?
AKHİLLEUS
Bütün Hellenler!
KLYTAİMNESTRA
Myrmidonlar yanında değil miydi?

AKHİLLEUS
Saldırıyı onlar başlattı.
AKHİLLEUS
Evliliğimin kölesi olduğumu söylediler.
AKHİLLEUS
Müstakbel eşimi öldürmeyin dedim.
AKHİLLEUS
Evliliği teklif eden babasıydı.
AKHİLLEUS
Bağrışmalar üzerine sustum.
AKHİLLEUS
Yine de yardım edeceğim.
AKHİLLEUS
Bu adamları görüyor musun?
AKHİLLEUS
Alacağım!
AKHİLLEUS
Ben hayattayken ölmeyecek.
AKHİLLEUS
Yüzlercesi, başlarında da Odysseus var.
AKHİLLEUS
Ta kendisi!
AKHİLLEUS
Aday olup kendini seçtirdi.
AKHİLLEUS
Ona engel olacağım.

KLYTAİMNESTRA
Şimdi mahvolduk işte!
KLYTAİMNESTRA
Sen ne dedin peki?
KLYTAİMNESTRA
İyi demişsin.
KLYTAİMNESTRA
Onu Argos'tan bu bahaneyle getirtti.
KLYTAİMNESTRA
İnsan güruhu korkutucudur.
KLYTAİMNESTRA
Tek başına herkese karşı koyamazsın.
KLYTAİMNESTRA
Cesaretinin karşılığını almanı dilerim.
KLYTAİMNESTRA
Yani kızım ölmeyecek mi?
KLYTAİMNESTRA
Onu almaya mı gelecekler?
KLYTAİMNESTRA
Sisyphos'un oğlu mu?
KLYTAİMNESTRA
Ordu adına mı hareket ediyor?
KLYTAİMNESTRA
Cinayete talip olmak kötü bir seçim.
KLYTAİMNESTRA
Kızımı zorla mı götürecek?

AKHİLLEUS
Evet, sarı saçlarından
sürükleyerek.
AKHİLLEUS
Kızına sıkıca sarıl!
AKHİLLEUS
Umarım kurtulur.
İPHİGENİA
Babama haksız yere kızıyorsun sanırım.
İmkânsızın peşinden koşmak kolay değil.
Yabancıya iyi niyeti için teşekkür etmeliyiz.
Ama bir de şunu düşünün, ordunun ona
saldırması belki de bize hiç yarar sağlamaz.
Anne, aklıma neler takıldığını dinle!
Kendi arzumla ölmeyi kabul ediyorum ve bunu
korkmadan, onurumla yapacağım.
Haydi anne, sen de düşün, doğru söylemiyor muyum?
Şimdi bütün Hellas'ın gözü benim üzerimde!
Gemilerin denize açılması ve Troya'nın yıkılması
bana bağlı. Barbarlar ülkemden bir daha
kadın kaçırmasın diye Helene'yi kaçıran
Paris benim sayemde cezalandırılacak.
Ölümümle ülkemi arındıracağım ve Hellas'ı
kurtardım diye adım sonsuza kadar minnetle anılacak.
Hayatıma bunca sıkı sarılmamalıyım, beni sadece
kendin için değil halkımızın ortak çıkarları için de
doğurdun. Ülkeleri aşağılanan binlerce silahlı asker,
binlerce kürekçi, düşmana saldırarak hayatlarını
feda etmeye hazırken canımı kurtarmak için
ben tek başıma onlara engel mi olacağım?
Bu doğru mu? Onlara hayır diyebilir miyim?
Dahası, bu delikanlının da bir kadının hayatını
kurtarmak için Argoslularla savaşması doğru değil.
Bir erkeğin hayatı binlerce kadına bedeldir. Bedenimi
KLYTAİMNESTRA
Peki ne yapabilirim?
KLYTAİMNESTRA
Sarılırsam kurtulur mu?
İPHİGENİA
Anne, dinleyin beni!

Artemis gibi bir tanrıça isterken benim gibi bir ölümlünün
buna karşı çıkması mümkün mü? Hayatımı ülkem uğruna
feda ediyorum. Alın tanrıçaya sunun bedenimi
ve gidip Troya'yı fethedin. Fedakârlığım sonsuza kadar
adımla özdeşleşsin, evliliğim, çocuğum, şanım olsun.
Anne, barbarların Hellenlere hükmetmesi doğru değil,
Hellenler barbarlara, özgür insanlar kölelere hükmetmeli.

KORO

Düşüncelerin çok soyluca kızım, aslında
hastalıklı olan tanrıçanın talebi ve kaderin.

AKHİLLEUS

Agamemnon'un kızı, kocan olabilseydim eğer
tanrılar bana büyük mutluluk bağışlamış olurdu.
Seni Hellas'tan, Hellas'ı da senden kıskanıyorum.
Vatanımız için söylediklerin çok doğru, bize hükmeden
tanrılara karşı savaşmanın anlamsızlığını vurguladın,
nelerin gerekli ve yararlı olduğunu gösterdin.
Karakterini gördükçe seninle evlenmeyi daha da çok
arzuluyorum, çünkü davranışların soylulara özgü.
Şimdi dikkatle dinle! Seni kurtarıp evime götürmeyi
çok istiyorum. Ama –Thetis şahidimdir– Hellenlerle
kapışmama rağmen seni kurtaramayacağımdan
korkuyorum.
Yine de ölümün korkunç olduğunu aklından çıkarma.

İPHİGENİA

Artık hiçbir şeyden korkmadığım için
açık konuşacağım. Helene yüzünden çıkan
savaşla nice cinayet işlendi. Benim için öldürüp
benim için ölmeni hiç istemiyorum yabancı.
Bırak da yapabilirsem ülkemi kurtarayım.

AKHİLLEUS

Soylu ruh! Kesin kararını verdiğine göre
söyleyecek söz bulamıyorum. Gerçekleri
saklamanın âlemi yok, mangal gibiymiş yüreğin.

Ama bilesin diye söylüyorum! Silahlarımı
kuşanıp sunağın yanında duracağıma
söz veriyorum. Olur da fikrini değiştirirsen
ölmene izin vermeyecek, seni kurtaracağım.
Bilenmiş bir kılıcın boynuna yaklaştığını
gördüğünde verdiğim bu sözden yararlanmak
isteyebilirsin. Düşüncesizliğin yüzünden
ölmene izin vermeyeceğim. Silahlarımı kuşanıp
tanrıçanın tapınağına giderek gelmeni bekleyeceğim.

(*Akhilleus maiyetiyle sahneden ayrılır.*)

İPHİGENİA

Anneciğim neden sessizce ağlıyorsun böyle?

KLYTAİMNESTRA

Zavallı kalbimi parçalayan bir acıyla kıvranıyorum.

İPHİGENİA

Ağlama ne olursun! Cesaretimi kırma ve ricamı dinle.

KLYTAİMNESTRA

Söyle kızım! Ne istersen yapacağım.

İPHİGENİA

Ben öldükten sonra saç örgülerini kesip
bedenini kara giysilerle örtme.

KLYTAİMNESTRA

Bunu nasıl söylersin? Yasını tutmayayım mı?

İPHİGENİA

Tutma! Ben kurtulmuş olacağım ve şanım şanın olacak.

KLYTAİMNESTRA

Ne diyorsun böyle? Yiten canının yasını tutmak
görevim değil mi?

İPHİGENİA

Değil, çünkü benim için mezar kazılmayacak.

KLYTAİMNESTRA

Ne fark eder ki! Mezarın değil ölümün yası tutulur.

İPHİGENİA

Mezarım tanrıça Artemis'in sunağı olacak.

KLYTAİMNESTRA

Dediğini yapacağım kızım, çünkü söylediklerin doğru.

İPHİGENİA

Ülkemin kurtarıcısı olacağım için mutluyum.

KLYTAİMNESTRA

Kız kardeşlerine bir mesajın var mı?

İPHİGENİA

Onlar da karalara bürünmesin isterim.

KLYTAİMNESTRA

Kızlara sevgini belirten bir şeyler söylemeyeyim mi?

İPHİGENİA

Benim adıma onlara veda et ve kardeşim Orestes'i güzel yetiştir.

KLYTAİMNESTRA

Onu son kez gördüğüne göre bağrına bassana!

(*İphigenia kardeşini kucaklar.*)

İPHİGENİA

Güzel kardeşim, ablana elinden geldiğince yardım ettin!

KLYTAİMNESTRA

Argos'ta yapmamı istediğin başka bir şey var mı?

İPHİGENİA

Babamdan, yani kocandan nefret etme.

KLYTAİMNESTRA

Sana yaptıkları yüzünden büyük vicdan azabı çekecek.

İPHİGENİA

Elinde olmadan, Hellas yüzünden beni feda ediyor.

KLYTAİMNESTRA

Ama bunu soylu atalarına yakıştığı gibi değil, yalan dolanla yaptı.

İPHİGENİA

Saçlarımdan çekiştirmesinler, beni sunağa kim götürecek?

KLYTAİMNESTRA

Ben götürürüm...

İPHİGENİA

Hayır anne, bunu düşünme bile.

KLYTAİMNESTRA
Duvağından tutarak...
İPHİGENİA
Anne dinle beni!
İPHİGENİA
Burada kal! İkimiz için de öyle yapman en iyisi.
Canıma kıyılacağı Artemis'in çayırına
babamın kölelerinden biri götürsün beni.
KLYTAİMNESTRA
Gidiyor musun kızım?
İPHİGENİA
Dönmemek üzere gidiyorum!
KLYTAİMNESTRA
Anneni terk mi edeceksin?
İPHİGENİA
Öyle! Ama bunu hak etmiyordum.
KLYTAİMNESTRA
Dur, gitme!
İPHİGENİA
Gözyaşı akıtmanı istemem.

(*Klytaimnestra Agamemnon'un çadırına girer.*
İphigenia koroya hitaben konuşmaya devam eder.)

İPHİGENİA
Siz de kızlar, Zeus'un kızı Artemis'e
kurban edilişimin ağıtını yakın,
yankısı Akha ordugâhına kadar gitsin.
Birileri sunu sepetleri hazırlasın,
başkaları tanrıçaya sunulacak
arpa taneleri için arınma ateşini yaksın,
babam da sunağın sağ tarafına
geçsin. Hellenlere zaferle taçlanmış
kurtuluşlarını bağışlamaya gidiyorum.
Alıp götürün ölümümle Troya'yı
ve Phrygia'yı yıkacak olan beni,
çiçeklerden çelenk örün saçlarıma
takmam için, kutsanmam için
kutsal su getirin pınardan.
Artemis'in tapınağının etrafında,
hepimizin efendisi bahtı güzel
Artemis'in sunağı etrafında

dans edin. Mademki öyle gerekiyor,
kendimi feda edip kanımı dökerek
onun tanrısal emirlerini yerine
getireceğim. Annemiz, kutsal
annemiz kendi gözyaşlarımı
göstermeyeceğim sana.
Kurban törenlerinde yeri yok
gözyaşlarının. Hey kızlar,
benimle birlikte ilahiler okuyun
Khalkis'in karşısında tapınağı olan
Artemis'e. Orada, Aulis'in
dar deniz geçitlerinde benim
yüzümden sabırsızlanıyor
silahlı askerler. Selam olsun sana
memleketim Pelasgia! Selam olsun
sana beni yetiştiren Mykene!

KORO

Kyklopsların emeğiyle inşa edilen
Perseus'un kentine mi sesleniyorsun?

İPHİGENİA

Vatanım, Hellas'ın ışığı olmam için yetiştirdi
beni, ben de ölümden kaçmayacağım.

KORO

Adın hep minnetle anılacak.

İPHİGENİA

Elveda Zeus'un ışınlarıyla
meşale gibi parıldayan gün.
Başka zamanda, başka yerde,
başka bir hayat yaşayacağım.
Elveda sevgili ışık, veda ediyorum sana.

(İphigenia Hellen ordugâhına gitmek üzere sahneden ayrılır, Klytaimnestra ve Orestes çadıra girerler.)

KORO

Troya ve Phrygia'yı **Strophe**
yıkacak olan kıza bakın!

Saçlarına çelenk takılarak
ve üzerine kutsal su serpilerek,
tanrıçanın sunağını güzel
boynundan akacak kanla
sulamaya gidiyor. Baba
toprağının billur çeşmeleriyle
kutsal suları ve Troya'yı
fethetmeye gün sayan
Akha ordusu yolunu gözlüyor.

Antistrophe

Efendimiz tanrıçaya, Zeus'un kızı
Artemis'e bahtımız açık olsun diye
yalvarıyoruz. Saygıdeğer tanrıçam,
bu insan kurbanından
memnun kalırsan, Hellen
ordusunu Phrygia toprağına,
hain Troya kentine ulaştır.
Agamemnon da ordusuyla
Hellas'ı parlak bir zaferle
onurlandırsın, adı ezele kadar
şan ve şöhret kazansın.

(*Sahneye 2. Haberci girer.*)

2. HABERCİ

Tyndareos'un kızı Klytaimnestra,
kapının eşiğine çık. Sana söyleyeceklerim var.

(*Klytaimnestra ile Orestes çadırdan çıkarlar.*)

KLYTAİMNESTRA

Sesini duyup hemen avluya çıktım.
Birincisinden daha kötü bir haber alacağım
korkusuyla elim ayağım titriyor.

2. HABERCİ

Kızın hakkında tuhaf ve korkunç şeyler
anlatmak istiyorum sana.

KLYTAİMNESTRA

Öyleyse, zaman yitirmeden söyle söyleyeceklerini.

2. HABERCİ

Sevgili Hanımım! Olanları ayrıntılarıyla
öğreneceksin. Aklım karışmaz, dilim
sürçmezse, başından başlayarak sırasıyla
her şeyi anlatacağım. Zeus'un kızı
Artemis'in koruluğuna ve Akha
ordusunun konakladığı çiçek açmış ovaya
vardığımızda çevremizi askerler sardı.
Kral Agamemnon koruluğun içinden
öldürülmeye götürülen kızını görünce
acıyla iç çekti, başını çevirdi ve yüzünü
elbisesiyle örterek ağlamaya başladı.
Kız babasının yanına gelerek ona
şöyle seslendi: "Baba sana geldim.
Bedenimi kendi isteğimle vatanıma,
Hellen toprağına sunmak istiyorum.
Bu yönde tanrı buyruğu olduğuna göre,
tanrıçanın sunağına götürüp kurban edin beni.
Bütün mutluluklar sizin olsun! Çabalarınızın
başarıyla taçlanmasını, ülkemize muzaffer
dönmenizi dilerim. Hiçbir Akha bana dokunmasın,
ağlayıp sızlanmadan, cesaretle uzatacağım boynumu
keskin kılıca." Böyle konuştu ve hepimiz bakirenin
erdem ve cesaret dolu sözlerine hayran kaldık.
Kurban töreninin düzenleyicisi Talthybios
ayağa kalkarak askerleri sessiz durmaya davet etti.
Kâhin Kalkhas kınından iki tarafı keskin kılıcını
çekerek altın süslemeli bir sepete dayadı
ve kızın başına çelengi geçirdi. Peleus'un oğlu
eline kutsanmış su dolu kabı aldı ve sunağın
her tarafına su serperek şunları söyledi:
"Ormanlarda vahşi hayvanları avlayan,
soluk ay ışığıyla geceleri aydınlatan Zeus'un kızı
Artemis: Akha ordusu ile Kral Agamemnon'un

sana sunduğu, narin boyunlu bir bakirenin
tertemiz kanından oluşan bu kurbanı kabul et.
Gemilerimizin yolculuğu fırtınasız olsun
ve silahlarımızla Troya surlarını fethedelim.
Atreusoğulları ve tekmil ordu gözlerini
toprağa diktiler. Rahip kılıcı eline aldı, dua etti
ve narin boynun neresine indireceğini hesapladı.
Yüreğime korkunç bir ağrı girdi ve başımı eğdim.
Ama birden bir mucize oldu. Kılıcın darbesini
herkes duyduğu halde, kızın yere yıkılışını
kimse görmedi. Kendi gözlerimle görmesem
inanmayacağım, tanrılara özgü bu beklenmedik
mucize üzerine rahip çığlık attı, ardından
bütün askerler bağırmaya başladı.
Görünüşü görkemli koca bir ceylan toprağa
uzanmış çırpınıyor ve akan kanı cömertçe
tanrıçanın sunağına dökülüyordu.
Bunun üzerine Kalkhas sevinçle haykırdı:
"Birleşik Akha ordusunun komutanları,
tanrıçanın mucizesini, sunağa göndermiş
olduğu dağ ceylanını gördünüz mü?
Sunağını soylu insan kanıyla lekelememek için
kız yerine bunun kurban edilmesini yeğledi.
Sunumuzu memnuniyetle kabul ediyor, bize
uygun rüzgâr ve Troya'nın fethini bağışlıyor.
Askerler, cesaretle gemilerimize binelim ve hemen
bugün Aulis'in sakin koyundan hareket ederek
Ege'nin dalgalı sularına yelken açalım."
Kurban eti Hephaistos'un ateşinde tamamen
küle dönüşünce Kalkhas sefere çıkış duasını okudu.
Agamemnon sana bunları söyleyeyim,
kızına tanrısal bir lütuf armağan edildiğini,
bütün Hellas'ta hiç unutulmayacak bir şan
kazandığını anlatmam için gönderdi beni.

Oradaydım ve kendi gözlerimle şahit
olduklarımı anlatıyorum, kızın tanrılara
kavuşmak üzere gökyüzünde yükseldi.
Üzülme artık ve kocana kızma. Tanrıların işlerine
akıl sır erdirilemez, sevdiklerini kurtarırlar.
Kızın aynı günde hem ölü, hem de diri görüldü.

KORO

Habercinin söyledikleri beni çok mutlu etti.
Kızın yaşıyor ve artık tanrıların arasında.

KLYTAİMNESTRA

Kızım, acaba hangi tanrı aldı seni yanına?
Nasıl sesleneyim sana? Bütün bunların
yürek paralayıcı yasımdan vazgeçmem için
söylenen boş sözler olmadığına nasıl inanayım?

KORO

Az önce dinlediklerimizi tekrarlamak için
Kral Agamemnon geliyor bu tarafa.

(*Sahneye Agamemnon girer.*)

KLYTAİMNESTRA

Kızımız gerçekten de tanrıların arasında.
Kadınım, artık onun için mutlu olabiliriz.
Ordu yola çıkmak için hazırlanmaya başladı bile,
küçük yavrumuzu alıp eve dönebilirsin şimdi.
Hoşça kal! Yıllar sonra Troya'dan döndüğümde
görüşürüz. Dilerim her şey gönlünce olur.

(*Agamemnon sahneden çıkar.*)

KORO

Phrygia toprağına mutlulukla git
Atreus'un oğlu ve mutlulukla geri dön,
Troya'dan değerli ganimetler getirerek.

Sonnotlar

1. Prologos'un bazı dizelerini Euripides'in, bazılarını da adaşı oğlunun yazdığına inanılıyor. Gilbert Murray, Oxford edisyonu (1-48) dizeleri aynı sıra sayılarıyla ama (49-114) sıra sayılı dizelerden sonra veriyor.
2. Atreus ve Aerope'nin oğlu, Menelaos ve Anaksibia'nın kardeşi. Mykenai ve Argos'un kralı, Troya seferinin başkomutanı. Klytaimnestra ile evliliğinden İphigenia, Elektra ve Khrysothemis adlarında üç kızı, Orestes adında bir oğlu oldu. Adı, ἄγαν [agan] "çok, alışılagelmişten fazla, aşırı" ve μέμνων [memnon] "kalan" kelimelerinin birleştirilmesinden oluşmuştur. Kararlı, tutarlı, ısrarcı anlamlarına gelir.
3. Sirius, Büyük Köpek Takımyıldızı'nda yer alan bir çift yıldızdır. Bu çift yıldızdan Türkçe'de Akyıldız adıyla bilinen Sirius-A bileşeni, gökyüzündeki en parlak yıldız olup en parlak ikinci yıldız olan Canopus'un iki katı kadar parlaktır.
4. Ülker ya da Süreyya, Boğa Takımyıldızı'nda bulunan açık yıldız kümesi Pleiades'tir. Dünya'ya en yakın ve çıplak gözle en güzel görünen açık yıldız kümelerinden biridir.
5. Aulis, Yunanistan'ın en büyük ikinci adası olan Euboia (Euripos ya da Eğriboz) Adası'nın bir limanıdır.

6. Mektuplar tahta tabletlere yazılırdı. Yazılar tabletin mumla kaplı yüzüne sivri uçlu bir metal parçasıyla kazınırdı.
7. Tyndareos, Aitolia Kralı Thestios'un kızı Leda ile evlenerek Phoibe, Klytaimnestra ve Helene'nin babası oldu. Kızı Klytaimnestra Agamemnon ile evlendiğinde verilen çeyizin içinde yaşlı köle de vardı.
8. Atreus ve Aerope'nin oğlu, Agamemnon'un kardeşi. Güzel Helene ile evlendi ve karısının Paris tarafından kaçırılması Troya Savaşı'na neden oldu. Adı, μένω [meno] "dayanmak, direnmek" ya da μένος [menos] "güç, hiddet" ve λαός [laos] "halk" kelimelerinden türetilmiştir. Adı "halka karşı direnen" ya da "halkın hiddeti" anlamlarına gelir.
9. Peleus'la Thetis'in düğünlerine çağrılmayan Münakaşa Tanrıçası Eris, "En güzel tanrıça alsın," diyerek masaya altın bir elma bırakmıştı. Hera, Athena ve Aphrodite elmayı paylaşamayınca hakemlik yapmak üzere Troya Prensi Paris çağrıldı. Paris elmayı dünyanın en güzel kadınını bulacağını vaat eden Aphrodite'ye verdi. Yıllar sonra Sparta'ya gelen Paris Güzel Helene'ye âşık olup onu kaçırdı.
10. Bir kehanete göre Paris Troya'nın yıkımına neden olacaktı. Babası Priamos bu yüzden doğar doğmaz öldürmesi için oğlunu bir köleye verdi. Çocuğa kıyamayan köle onu İda Dağı'na bıraktı. Çocuğu bulan çobanlar da onu bir sığır çobanı olarak yetiştirdiler.
11. Akhilleus'un memleketi Tesalya kenti.
12. Mykenai'nin surları, dönemin inanışına göre, ancak dev Kyklopsların taşıyabileceği büyüklükte taşlarla inşa edildikleri için bu adla anılıyorlardı. Euripides bu tabiri kent için kullanıyor.
13. Koronun söylediği ilk lirik bölüm. Genellikle, koronun yarısı bir yöne doğru hareket ederek bir kıs-

mını [στροφή=strophe] söyler, koronun diğer yarısı da karşı yöne doğru hareket ederek diğer kısmını [ἀντιστροφή=antistrophe] söylerdi. Parodos, bazen bütün koronun bir arada söylediği [ἐπωδός=epodos] bölümüyle biterdi. Koro, tragedyanın kişileriyle diyaloğa girdiğinde, replikleri tek başına korobaşı [κορυφαῖος=koryphaios] söylerdi.

14. Sparta yakınlarında bir nehir.
15. Homeros Yunanları betimlemek için, dönüşümlü olarak Hellen, Danaos, Argoslu ve Akha terimlerini kullanır.
16. Lokris Kralı Oileus'un oğlu Aias, uzun boylu adaşıyla karıştırılmamak için "Küçük Aias" adıyla da biliniyordu. Troya seferine kırk gemiyle katılmıştı.
17. Salamis Kralı Telamon'un oğlu ve Akha ordusunun en iyi okçusu Teukros'un üvey ağabeyi. Dev cüsseli Aias, Troya seferine on iki gemiyle katılmıştı. Akhilleus'tan sonra Akha ordusunun en iyi savaşçısı kabul ediliyordu.
18. Nauplios ile Klymene'nin oğlu Peloponnesoslu kahraman. Homeros'un anmadığı Palamedes'in adına ilk olarak Kypria destanlarında rastlanır. Zekâsı ve bilgeliğiyle tanınıyordu. Yunan alfabesinin on bir harfini, zaman birimlerini ve başka birçok yeniliği bulduğuna inanılıyordu. Odysseus'un halkı kışkırtması sonucu taşlanarak öldürüldü.
19. Tesalya'daki Phylake kentinin kralı. Troya topraklarına ilk ayak basan ve ilk ölen Akha oldu.
20. Tahta ya da kemikten yapılmış oval pullarla oynanan, dama ya da satranca benzeyen bir oyun. Oyuncuların dikkatini temel ihtiyaçları unutturacak kadar yoğunlaştırdığı söyleniyordu.
21. Tydeus'un oğlu. Dedesi Adrastos'un yerine Argos kralı oldu. Troya Savaşı'na seksen gemiyle katıldı.
22. Girit Kralı İdomeneus'un yakın arkadaşı. Ok ve kargı atmadaki yeteneğiyle tanınıyordu.

23. Kharopos ile Aglaia'nın oğlu, Syme Adası'nın kralı. Yakışıklılığıyla meşhurdu.
24. Deniz Tanrısı Nereus'un elli kızı vardı ve denizin içinde yaşarlardı. Akhilleus'un annesi Thetis bunlardan biriydi.
25. Dedesinin ve babasının adı verilen Euryalos Troya seferine Argos'tan katılan ordunun başındaki üç komutandan biriydi. Diomedes başkomutan, Sthenelos da üçüncü komutandı.
26. Kapaneus, Aiskhylos'un *Thebai'ye Karşı Yediler* tragedyasında, Thebai'ye karşı savaşmaya giden yedi komutandan biriydi. Şehri yakmak üzere Thebai surlarına saldırırken Zeus bir yıldırım göndererek onu öldürmüştü.
27. Theseus ve Phaidra'nın Akamas ve Demophon adlı iki oğulları vardı. Theseus Troya Savaşı'ndan önce öldüğü için sefere katılamamış, Atina'yı seferde Homeros'un adlarını anmadığı iki oğlu temsil etmişti.
28. Fenike'den geldiğine inanılan Thebai'nin kurucusu.
29. Argonotların seferine ve Troya Savaşı'na katılan Thebaili komutan. Kadmos Thebai'de öldürdüğü ejderhanın dişlerini toprağa ektiğinde yerden biten savaşçılara topraktan doğanlar ya da Spartoi [ekilmişler] deniyordu. Topraktan doğanların soyundan gelenler Thebai halkının atalarıydı.
30. Lokris Kralı Oileus'un oğlu (Küçük) Aias. Troya'nın fethinden sonra Athena Tapınağı'na sığınan Priamos'un kızı Kassandra'ya tecavüz etmiş, Athena ve Poseidon'u çok kızdırmıştı.
31. Bkz. 153. dizedeki sonnot.
32. Pylos kentinin kralı Nestor Troya seferine katılan en yaşlı komutandı ve Agamemnon'dan sonraki en büyük filo olan doksan gemilik bir filonun başındaydı. İyi savaşması kadar etkili konuşması ve bilgeliğiyle de tanınıyordu. Gerenios tabiri Messenia'nın aynı adlı bölgesinde doğduğuna işaret eder.

33. 110 km uzunluğundaki Alpheios Peloponnesos'un en büyük nehriydi. Diğer nehirler gibi tanrısallaştırılmıştı.
34. Aineianlar Tesalya'nın güneyinde, Sperkheios Nehri'nin iki yanında yaşıyorlardı.
35. Taphos, Homeros coğrafyasına göre, İyonya Denizi'nde Ekhinades adıyla tanınan birçok küçük ada ve kayalıktan biriydi. Leukas Adası'nın doğusundaki bu adalar kümesinin en büyüğünün çağdaş adı Meganisi'dir.
36. Kral Meges, Laertes'in torunu ve Odysseus'un yeğeniydi.
37. Frygia Kralı Tantalos, iki kardeşin dedesi Pelops'un babasıydı.
38. Homeros'tan sonraki ozanlar, Odysseus'un annesi Antikleia'nın Laertes ile evlenmeden önce Sisyphos'la ilişkiye girdiğini yazarlar. Yani Odysseus'u kurnazlığıyla ünlü ve bu yüzden Hades'te ağır bir ceza çeken Sisyphos'la ilişkilendirirler. Eurypides gibi Sophokles de bu efsaneden yararlanır. bkz. *Philoktetes* 418.
39. Olympos, Frygialı Marsyas'ın oğlu ve öğrencisi, aulos çalan meşhur bir müzisyendi. Babası Marsyas iki kavallı aulosu icat etmiş ve müzikteki yeteneğine güvenerek Apollon'a meydan okuyup onunla yarışmıştı. Yarışmayı kazanan Apollon hırsından Marsyas'ı bir ağaca asıp derisini yüzmüştü.
40. Tyndareos ile Leda'nın kızı; Helene, Kastor ve Polydeukes'in kız kardeşi, Agamemnon'un karısıydı. İlk kocası Tantalos'tu ve ondan bir çocuğu vardı. Agamemnon onu kaçırarak evlenmeye zorlamış, bebeğini öldürmüştü. Agamemnon'dan üç kızı ve bir oğlu oldu. Adı κλυτὸς [klytos] "meşhur, şanlı" ile μνηστῆρ [mnester] "âşık, düşkün" kelimelerinden türetilmiştir ve "şan ve şöhret arayan" anlamına gelir.
41. Homeros destanlarında İphigenia'ya yer vermez. Adına ilk olarak Kypria destanlarında rastlanır. Adı ἴφιος [iphios] "güçlü, gürbüz" ile γενῆς [genes] "doğmuş olan"

kelimelerinden türetilmiştir ve "güçlü doğan" anlamına gelir.

42. Köşeli parantez içindeki cümlelerin sonradan eklendiğine inanılıyor.
43. Oinone, Aigeina Adası'nın eski adıydı.
44. Yarısı insan, yarısı at olan Kentauroslar ormanlık dağlarda yaşar, çiğ etle beslenirlerdi. Vahşi ve kaba yaratıklar olarak bilinirlerdi. Kronos ile nemph Philyra'nın oğlu Kheiron, tıp ve doğa bilimlerinin öncüsü sayılır. Diğer kentauroslar doğanın vahşi ve tehlikeli yönünü simgelerken, Kheiron doğanın bereket ve bolluğunu simgeliyordu. Bilgeliğiyle tanınıyordu ve Akhilleus'un öğretmeniydi.
45. İda Dağı'nda doğan Simoeis Nehri, Troya'nın kuzeyinden geçerek denize kavuşmasına yakın Skamandros (Karamenderes) Nehri'yle birleşiyordu. Akhalar Troya'ya vardıklarında, Sigeion'un (bgn. Yenişehir Burnu, Çanakkale) kuzeyinde bulunan nehrin ağzında karaya çıkmış, ordugâhlarını burada kurmuştu.
46. Lakaplarından biri Phoibos olan Apollon Troya'nın koruyucu tanrısıydı.
47. Troya Kralı Priamos ile Hekabe'nin kızı. İkiz kardeşi Helenos gibi kâhindi ve kehanetleri her zaman kötü şeylere ve felaketlere ilişkindi. Apollon sevgilisi olmayı kabul etmeyen Kassandra'yı, kehanetlerine kimsenin inanmamasıyla cezalandırmıştı.
48. Dioskouroslar (Kastor ve Polydeukes) Zeus ile Leda'nın ikiz oğulları ve Helene'nin kardeşleriydiler. Onlara ışık tanrısı olarak tapınılıyor; dürüstlüğü, cesareti, nezaketi ve erdemi simgeliyorlardı. Efsaneye göre Sparta kentinin kurucuları ve gemilerle gemicilerin koruyucuydular.
49. Zeus ile Mnemosyne'nin dokuz kızının her biri (Kalliope, Kleio, Polymnia, Euterpe, Terpsikhore, Erato, Melpomene, Thaleia ve Ourania) birer sanatın koruyucusu ve esin perisiydi.

50. Akhilleus'un babası Peleus. Üvey kardeşi Phokos'un ölümünden sorumlu tutularak öz kardeşi Telamon'la birlikte sürgün edilince Thesalia'nın Phtia kentine yerleşti. Burada Zeus ile Poseidon'un da talip olduğu Deniz Tanrısı Nereus'un kızı Thetis ile evlendi.
51. Evlilik kurumunu koruyan tanrı. Heykellerinde düğün meşalesi taşıyan yakışıklı bir ergen olarak gösteriliyordu. Birlikte anıldığı Eros'tan daha uzun boylu ve daha ciddiydi.
52. Yakışıklılığıyla ünlü Troyalı prens. Zeus ona âşık oldu, kartala dönüşerek Olympos'a kaçırdı. Ganymedes burada kalarak Zeus'a ve diğer tanrılara saki olarak hizmet etti.
53. Argos'un efsanevi kralı. Halkını kendi adını taşıyan nehrin yakınlarına yerleştirerek kuraklıktan kurtardı. Argos'un koruyucu tanrısı olmak için rekabet eden Hera ile Poseidon'un mücadelesinde tanrıçadan yana tavır koyunca, Poseidon nehri yaz mevsiminde sularının kurumasıyla cezalandırdı.
54. Orpheus, mitolojiye göre Apollon ile güzel sesli Mousa Kalliope'nin oğludur. Çok güzel lir çaldığından ormandaki tüm hayvanlar onu dinlemek için toplanır, ağaçlar ve kayalar bile bu müzikten büyülenirdi. Orpheus'un eşi, orman perisi Eurydike günün birinde yılan sokmasından ölür. Orpheus lirini alıp onu aramak için yeraltına, ölüler ülkesine iner. Ölüler ülkesinin kralı Hades ve kraliçesi Persephone'ye karısını bırakmaları için yalvarır, onlara şarkılar söyler. Hades duygulanır ve Eurydike'yi koşullu olarak bırakmaya razı olur. Orpheus ölümlüler dünyasına ulaşıncaya kadar dönüp ona bakmayacaktır. Oysa Orpheus tam gün ışığına çıkmak üzereyken, Eurydike'nin kendisini izleyip izlemediğini görmek için dönüp arkasına bakar ve o anda Eurydike kaybolur. Orpheus öğretisi, diğer ezoterik ekollerde de

görüldüğü gibi, sürekli olarak tekrar doğuş ilkesini esas almaktaydı. Amaç, insanın semavi yanına zıtlık gösteren, Titanlarla simgelenen dünyevi, maddi tutkularını, arzularını yenerek kurtuluşa varmaktı.

Euripides (MÖ y.484-406): Atina'nın yetiştirdiği üç büyük tragedya şairi arasında en fazla eseri günümüze ulaşan sanatçı olarak özel bir yeri vardır. Bu özelliği şenliklerde Aiskhylos ve Sophokles kadar birincilik ödülü kazanmamış olsa da halk arasında daha çok beğenilen bir ozan olmasına bağlanır. Euripides'in oyun kahramanları insana özgü zayıflık ve kusurları taşırlar, yaşadıkları tragedyalar da bu kusurları ile vazgeçemedikleri tutkularından kaynaklanır. Euripides çağdaş tiyatroya en yakın eserler veren klasik ozan, ya da modern ozanların ilki sayılabilir. Euripides'in en ünlü tragedyalarından olan İphigenia Aulis'te, *ozanın ölümünden sonra adaşı olan oğlu tarafından sahnelendi ve ona yarışmalardaki beşinci birinciliğini kazandırdı. Ozan* İphigenia Aulis'te *eserinde, Troya efsanesinden hareketle, insanın tanrılara ve vatanına karşı etik görevlerini ve bir ülkü uğruna kendini feda etmesini, "sahnelerin filozofu" unvanına yakışan bir ustalıkla işler.*

Ari Çokona (1957): İstanbul'un Fener semtinde doğdu. İTÜ'den Kimya Yüksek Mühendisi olarak mezun olduktan sonra bir süre boya sanayiinde çalıştı. Halen özel bir lisede kimya öğretmenidir. Antik ve çağdaş Yunancadan Türkçeye edebiyat, tarih ve felsefe çevirileri yapmaktadır. Ayrıca İstanbul ve Anadolu Rumlarının tarih ve edebiyatına ilişkin çalışmalar yürütmekte, kitaplar yazmaktadır. Türkiye ve Yunanistan'ın çeşitli edebiyat dergilerinde makale, şiir ve öyküleri yayımlanmıştır.

9 786052 950944

KDV dahil fiyatı
10 TL